

KONTROVERZE POLITIKE SAD PREMA KINI U TRAMPOVOJ ERI

Ana JOVIĆ-LAZIĆ¹

Apstrakt: Od dolaska na vlast Donalda Trampa pitanje uspona Kine, i u vezi sa tim izazova koji on predstavlja za položaj SAD u svetu, pretvorili su pitanje konkurencije moći u dnevne kontroverze u kojima su uočljiva snažna američka nezadovoljstva i velike sumnje prema ovoj zemlji. Kina je jasno označena kao suparnik u borbi za globalnu hegemoniju, koja čini buduće američko liderstvo na globalnom nivou vrlo neizvesnim. U današnjoj američkoj administraciji gotovo da postoji konsenzus da je potrebno usvojiti čvrst pristup prema Kini kako bi se zaštitili vitalni ekonomski i bezbednosni interesi zemlje. Imajući u vidu da su dosadašnji potezi Trampove administracije pokazali brojne slabosti, dovodeći kako do diskreditacije američke spoljne politike tako i do svojevrsnog izolacionizma zemlje, postavlja se pitanje kakve posledice može imati dalje zaoštavanje odnosa SAD sa, svakako, jednom od najmoćnijih zemalja sveta. Pri tome, ne bismo trebali izgubiti iz vida da je, bez obzira na polako usporavanje rasta, ekonomski uspeh Kine ogroman, da je ova zemlja spremna odlučno da vodi svoju spoljnu politiku zasnovanu na nacionalnom interesu.

Ključne reči: SAD, Kina, međunarodni odnosi, trgovinski rat, Donald Tramp, Trampova administracija, Si Đinping.

Uvodne napomene

Izbor Donalda Trampa za predsednika Sjedinjenih Država izazvao je veliku zabrinutost oko budućnosti američkog vođstva u Aziji i svetu. Zbog suprotstavljanja

¹ Autorka je naučni saradnik u Institutu za međunarodnu politiku i privredu, Beograd.

E-pošta: anajovic@diplomacy.bg.ac.rs.

Mišljenja izražena u ovom radu su samo autorova i ne odražavaju nužno stavove institucije u kojoj je zaposlen.

Rad predstavlja deo naučnog projekta „Srbija u savremenim međunarodnim odnosima: Strateški pravci razvoja i učvršćivanja položaja Srbije u međunarodnim integrativnim procesima – spoljnopolitički, međunarodni ekonomski, pravni i bezbednosni aspekti“, finansiranog od strane Ministarstva nauke i tehnološkog razvoja Vlade Republike Srbije (evidencioni broj: 179029), a realizuje se u Institutu za međunarodnu politiku i privredu u periodu od 2011. do 2019. godine.

multilateralnim savezima, globalnim trgovinskim institucijama i zalaganja za smanjenje međunarodnih obaveza SAD, javila se bojazan da predsednik Tramp vodi spoljnu politiku na način koji dodatno ugrožava američko globalno liderstvo i liberalni međunarodni poredak u celini. Pored toga, Tramp je jasno označio Kinu kao geopolitičkog takmaca, a suparništvo sa ovom zemljom postalo je ključna tema današnje američke administracije. Ono se ogleda u trgovinskom ratu tokom koga se otvoreno iznosi čitav niz optužbi na račun ove zemlje, američkoj kampanji usmerenoj na blokiranje kineskih investicija, trgovine i istraživanja u osjetljivim tehnološkim oblastima, kao i u svojevrsnoj trci u naoružanju. Ključna dokumenta i govore visokih zvaničnika SAD administracije karakteriše specifičan i često zapaljiv rečnik, dok je retorika predsednika Trampa često nepredvidiva, a ponekad i uvredljiva. Na taj način se odnos SAD i Kine, koji je jedan od najznačajnijih ali i najsloženijih bilateralnih odnosa u svetu, izlaže dodatnom pritisku. To nije dobro promišljena politika posebno ako imamo u vidu činjenicu da je Kina, od dolaska na vlast Si Đinpinga, usvojila mnoge nove postulate i u velikoj meri promenila način na koji je do tada vodila spoljnu politiku. Takođe, sadašnji pristup američke administracije previđa potrebu da se razvije i formuliše šira spoljnopolitička strategija, kojom bi SAD pažljivo i promišljeno definisala dugoročan pristup prema Kini, imajući u vidu njen nesumnjiv rastući ekonomski i politički značaj na globalnom nivou, koji je praćen povećanom vojnom potrošnjom i jačanjem odbrambenih kapaciteta. S obzirom da je jaz u nacionalnoj moći SAD i Kine smanjen, da je proširen broj spornih pitanja, pojačano rivalstvo za primat u Aziji i sve više, na globalnom nivou, promene u odnosima SAD i Kine su svakako neizbežne. Međutim, postavlja se pitanje – da li su načini i strategije, kojim čelnici američke administracije danas pokušavaju da sačuvaju odlučujuću globalnu prednost SAD, adekvatni?

Dakle, ovaj rad razmatra politiku SAD prema Kini od izbora predsednika Donalda Trampa i analizira kako su se odnosi dve zemlje promenili od stupanja na dužnost nove američke administracije. Ukazuje se na značaj koji takva politika prema Kini može imati na međunarodne odnose u celini, a ne samo na svetsku ekonomiju. Tema se posmatra kroz različite aspekte. Prvo se ukazuje na veoma aktuelno pitanje – da li politika Trampove administracije doprinosi krizi liberalnog međunarodnog poretka, pri čemu se uzima u obzir i globalni uspon Kine. Zatim se daju naznake promena u Kini i njenoj spoljnoj politici do kojih je došlo od dolaska na vlast Si Đinpinga. Nakon toga se analizira politika Trampa i njegove administracije prema Kini, sa posebnim fokusom na analizu usvojenih dokumenta, mera, ali i izjava i govora kako samog predsednika, tako i njegovih visokih zvaničnika. Na kraju se predstavljaju mere i potezi koji su obeležili trgovinski rat, koji je ukazao na postojanje nekih drugih, većih i kritičnijih trendova u ukupnim odnosima SAD i Kine. U svakom slučaju, ovi veoma složeni bilateralni odnosi otvaraju brojne polemike kako o obimu ambicija Kine, tako i o prirodi američko-kineskog suparništva, kao i o faktorima koji će oblikovati njihov dalji razvoj.

Trampova administracija i kriza liberalnog međunarodnog poretka

Posleratni liberalni međunarodni poredak je, u velikoj meri, kreiran od strane Sjedinjenih Američkih Država. Raspadom Sovjetskog Saveza i bipolarnosti, vakuum u globalnom sistemu moći zamenjen je unipolarnošću – samo jednom dominantnom državom – Sjedinjenim Državama koje su neko vreme bile neosporna svetska supersila.² Međutim, kako je vreme prolazilo, druge „rastuće sile“ počele su da traže veći uticaj i vidljivost u svetskoj politici.³

U procesu razvoja ekonomije i izgradnje zemlje, Kina neizbežno utiče na Sjedinjene Države i međunarodne odnose u celini. Zbog toga je pitanje pune integracije Kine u postojeći međunarodni poredak jedno od osnovnih političkih izazova sa kojima su se SAD, i Zapad uopšte, suočili.⁴ Vremenom su Sjedinjene Države postale sve sumnjičavije prema Kini strahujući da ona na duže staze neće biti zadovoljna time da Vašington i dalje ima globalnu lidersku ulogu. Naročito je prisutna bojazan da Kina neće prihvatiti nastavak američke dominacije na Pacifiku, uključujući i Južno kinesko more.⁵

Ekonomska snaga Kine i njen rastući uticaj naveli su prethodnog američkog predsednika Baraka Obamu da se okrene prema Aziji. Nacionalne bezbednosne strategije koje je 2010. i 2015. usvojila njegova administracija uključivale su oprezno prihvatanje uspona Kine, uz pokušaje da se sa ovom zemljom razvije strateško partnerstvo, kako ona ne bi ugrozila američku bezbednosnu strukturu na Pacifiku.⁶ Izborom Donalda Trampa za predsednika politika SAD prema Kini, koja je godinama bila usmerena ka integraciji ove zemlje u međunarodnu zajednicu, počela je da se menja. To je dovelo do velikih promena u američko-kineskim odnosima. U Strategiji nacionalne bezbednosti SAD iz 2017. govori se o povratku rivalstva velikih sila, sa Kinom kao vodećim „izazivačem“, što je stav koji Trampova administracija ponavlja i u Strategiji nacionalne bezbednosti iz 2018. godine.

² Shannon Lindsey Blanton, Charles William Kegley, *World Politics Trend and Transformation*, 2016–2017 edition, Cengage Learning, Boston. p. 104.

³ Tom Chodor, „Rising Powers and Transformations in the International Order“, in: Richard Devetak, Jim George & Sarah Percy (eds), *An Introduction to International Relations*, 3rd edition, Cambridge: Cambridge University Press, 2017, p. 317.

⁴ Philippe Le Corre, Jonathan Pollack, „China’s rise: what about a transatlantic dialog?“, *Asia Europe Journal*, June 2017, Vol. 15, Issue 2, Springer Berlin Heidelberg, p. 147.

⁵ Klaus Larres, „Donald Trump and China“, *Donald Trump’s Presidency: International Perspectives*, John Dixon and Mark Skidmore (eds), Westphalia Press, Washington, DC, 2018, p. 245.

⁶ „Breaking the Mould: Trump’s China Policy“, Institute for Security & Development Policy, *Focus Asia, Perspective & Analysis*, 2018, Internet, <http://isdpu.eu/content/uploads/2018/02/Trump-China-FA.pdf>, 08/05/2019.

Nije samo odnos prema Kini razlog za tvrdnje da Tramp vodi politiku u pravcu koji bi mogao dovesti do dubokih strukturnih promena u međunarodnim odnosima i doprineti kolapsu liberalnog međunarodnog poretka. Pod sadašnjim američkim predsednikom, SAD su u svojevrsnom procesu „samospoznanje“, čiji je ishod još uvek neizvestan za globalne političke odnose. Nije jasno u kojoj meri će Amerika nastaviti da podržava multilateralizam, ili će se odlučiti za jednostranu zaštitu svojih interesa kroz politiku izolacionizma i ekonomskog protekcionizma. To može imati dalekosežne posledice. Imajući u vidu da globalna politika i međunarodni odnosi ne tolerišu nikakav vakuum, odstupanje od tradicionalne uloge SAD neminovno će dovesti do jačanja drugih sila u svetu.⁷ Iako Trampovi spoljnopolitički prioriteti nisu precizno definisani, postoje mišljenja da su osnovni ciljevi njegove unutrašnje politike „da izbegne opoziv i ako je moguće, obezbedi drugi mandat“.⁸

U izjavama predsednika Trampa i čelnika njegove administracije može se prepoznati unilateralistički stav. Najilustrativniji primer su izjave kojim se dovodi u pitanje američki globalni bezbednosni savez – NATO. Kada je predsednik prvi put predstavio mogućnost da SAD napuste NATO, čak ni visoki zvaničnici njegove administracije nisu bili sigurni da li je ozbiljan. Od tada, Tramp je više puta postavljao pitanje da li je ovaj savez još uvek relevantan i javno kritikovao saveznike u pogledu potrošnje za odbranu, navodeći da NATO u osnovi štiti Evropu. „Moguće je da ćemo morati da pustimo NATO da ode“, ... „kada plaćate i niko drugi ne plaća ... osećate se kao kreten“.⁹ Oštro kritikujući predsednika SAD i njegovu politiku, profesor Eliot Koen je napisao da je Tramp i simptom i uzrok suštinske krize u kojoj se našla američka spoljna politika.¹⁰ Dakle, čak i ako odbacimo izjave predsednika Trampa kao puku retoriku, ostaje činjenica, kako navodi Kori Šake, da njegov oštri nacionalizam, protivljenje multilateralizmu i međunarodnim institucijama i želja da se troškovi prebace na saveznike, odražavaju zamor američke javnosti od toga da Sjedinjene Države budu zaštitnik i čuvar globalnog poretka.¹¹

⁷ Videti na primer: Ivo H. Daalder, James M. Lindsay, *The Empty Throne: America's Abdication of Global Leadership*, PublicAffairs, 2018.

⁸ Vladimir Trapara, „Does Trump have a Grand Strategy?“, *The Review of International Affairs*, Vol. LXVIII, No. 1168, October–December 2017, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, p. 64.

⁹ „Trump Discussed Pulling U.S. From NATO“, 14 January 2019, *New York Times*, Internet, <https://www.nytimes.com/2019/01/14/us/politics/nato-president-trump.html>, 14/04/2019.

¹⁰ Eliot A. Cohen, „America's Long Goodbye: The Real Crisis of the Trump Era“, *Foreign Affairs*, Vol. 98, No. 1, January/February 2019, p. 138.

¹¹ Kori Schake, „Back to Basics, How to Make Right What Trump Gets Wrong“, Comment, May/June 2019 Issue, *Foreign Affairs*, Internet, <https://www.foreignaffairs.com/articles/2019-04-16/back-basics>, 25/04/2019.

Ovo je od ključne važnosti, jer ukazuje na to da bi predsednik D. Tramp mogao da dovode u pitanje dalju spremnost Amerike da sprovodi političke, ekonomske i bezbednosne obaveze koje je, kroz različite multilateralne oblike saradnje, preduzela u okviru institucija koje su izgrađene nakon Drugog svetskog rata s ciljem da se, pre svega, zaštite liberalne vrednosti i liberalni međunarodni poredak.¹² Pristup zasnovan na principu da SAD nema stalnih prijatelja, već samo stalne interese, kao i politika insistiranja na primatu nacionalne države, bilateralizmu i ekonomskom nacionalizmu u suprotnosti je sa dugogodišnjom američkom politikom promovisanja ideje globalizacije i povezivanja. Džozef Naj smatra da je unilateralistički stav predsednika Trampa doprineo smanjenju „meke moći“ i uticaja Amerike.¹³

Upravo je ekonomska globalizacija omogućila najvećim zemljama u razvoju da postanu prvo ekonomski održive, a zatim postignu značajan prosperitet. Međutim, taj proces je vremenom stvorio nove globalne dobitnike i gubitnike, dovodeći do smanjenja prihoda na Zapadu. Kina je zemlja koje je najviše iskoristila globalizaciju znatno povećavajući izvoz, što joj je omogućilo da postane druga ekonomija sveta. Situaciju, međutim, kako navodi Tom Kodor, komplikuje to što se Kina u globalno tržište integrisala sa kroz politički i ekonomski model koji se oslanja na državu koja pokreće razvojni proces, što je „u sukobu sa (neo)liberalnim vrednostima i samim tim predstavlja unutar-sistemske izazov savremenom međunarodnom poretku“.¹⁴

Iako postoji široka saglasnost oko toga da se svet danas nalazi u velikim promenama, manje je saglasnosti kada treba proceniti na koji način će rast Kine uticati na postojeći međunarodni poredak. Ian Ksuetong procenjuje da ekonomski rast i očekivana ulaganja Kine u odbranu predstavljaju argumentaciju koja ne dovodi u pitanje da li će budući svetski poredak biti bipolarni američko-kineski, već samo kako će on izgledati.¹⁵ Međutim, kako dalje ocenjuje Ian, sve veći uticaj Kine u svetu ima veze ne samo sa njenim ekonomskim usponom, već i sa

¹² Patrick Porter, „A World Imagined: Nostalgia and Liberal Order“, *Policy Analysis*, No. 843, CATO Institute, 2018, Washington, p. 1.

¹³ Joseph S. Nye, „Does China Have Feet of Clay?“, Apr 4, 2019, *Project Syndicate: The World's Opinion Page*, Internet, <https://www.project-syndicate.org/commentary/five-key-weaknesses-in-china-by-joseph-s-nye-2019-04>, 28/04/2019.

¹⁴ Tom Chodor, „Rising Powers and Transformations in the International Order“, op. cit., p. 318.

¹⁵ Ian Ksuetong, dekan pekinškog Instituta za međunarodne odnose u okviru Cinghua univerziteta, procenjuje da do 2023. američki budžet za odbranu može dostići 800 milijardi dolara, kineski može biti viši od 300 milijardi dolara, dok nijedna druga zemlja neće potrošiti više od 80 milijardi dolara na svoje snage. Yan Xuetong, „Chinese Power in a Divided World“, *Foreign Affairs*, The Age of Uneasy Peace, January/February 2019 Issue, Internet, <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2018-12-11/age-uneasy-peace>, 22/04/2019.

činjenicom da se SAD, pod predsednikom Trampom, povlači iz svoje tradicionalne globalne upravljačke uloge. Iako postoji bojazan da Kina pokušava da ispuni tu prazninu, Ian smatra da ona još nema kapacitet da zameni SAD na međunarodnoj sceni i da bi ova zemlja trebalo da se usredsredi na jačanje svoje regionalne pozicije, pre nego što prebrzo krene u druge delove sveta.¹⁶ Nova globalna dinamika, smatra Ian, naglašava potrebu da SAD i Kina uspostave okvir koji bi im omogućio svojevrsno „zajedničko liderstvo, s obzirom da nijedna nije voljna ili sposobna da svet vodi unilateralno“.¹⁷ Autor knjige „Teorija unipolarne politike“, Nuno Monteiro, takođe ukazuje na značaj odnosa SAD i Kine. Pri tome, ocenjuje da će strateško suparništvo SAD i Kine, kroz politička, ideološka, ekonomska i vojna sredstva, biti najvažnija dinamika u svetskoj politici u narednih nekoliko decenija. „Način na koji Peking i Vašington odigraju ovu igru“, ističe on, „oblikovaće svet i postaviti osnovu prema kojoj će druge države morati sve više da se pozicioniraju“.¹⁸

Ukazujući na istorijski obrazac po kome promena dinamike moći između postojećih i rastućih sila povećava verovatnoću konflikta, Grejem Alison i autor knjige „Predodređeni za rat: mogu li Amerika i Kina izbeći Tukididovu zamku?“ upozorava na neizvesnu budućnost odnosa dve zemlje.¹⁹ Džon Miršajmer, smatra da uspon Kine neće i ne može biti miroljubiv.²⁰ Za razliku od pomenutih autora, Džozef Naj odnos između SAD i Kine opisuje kao „kooperativno rivalstvo“. Pri tome, navodi da se mora shvatiti da je njihov odnos složen, ali da ne bi bilo dobro da se izgubi iz vida deo odnosa koji bi trebalo da se zasniva na saradnji dve zemlje. On takođe odbacuje tvrdnju da, dugoročno gledano, SAD i Kina predstavljaju egzistencijalnu pretnju jedna drugoj, već međusobne rivale. To je odnos kojim se, kako zaključuje, može upravljati.²¹

¹⁶ Ibidem

¹⁷ Paul Haenle, Yan Xuetong, „Devising a New Formula for Global Leadership“, November 29, 2018, *Carnegie Tsinghua*, Internet, <https://carnegietsinghua.org/2018/11/29/devising-new-formula-for-global-leadership-pub-77837>, 21/04/2019.

¹⁸ Mike Cummings, „Yale experts to discuss U.S. strategy toward China“, Internet, <https://news.yale.edu/2018/10/29/yale-experts-discuss-us-strategy-toward-china>, 21/04/2019.

¹⁹ Graham Allison, *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?*, Houghton Mifflin Harcourt, 2017.

²⁰ John J. Mearsheimer, „Can China Rise Peacefully?“, *The National Interests*, October 25, 2014, Internet, <https://nationalinterest.org/commentary/can-china-rise-peacefully-10204>, 03/04/2019.

²¹ Joseph Nye, „On 'Cooperative Rivalry' Between the U.S. and China“, Apr 08, 2019, *China&Us*, Internet, <https://www.chinausfocus.com/videos/joseph-nye-on-cooperative-rivalry-between-the-us-and-china>. Joseph S. Nye Jr., „The Rise of China“, *Is the American century over?*, Cambridge: Polity Press, 2017, pp. 65-70.

U svakom slučaju, uspon Kine je najvažnija promena na globalnom nivou koja dovodi u pitanje postojeći ekonomski, politički i vojni balans. Jedno od ključnih pitanja sa kojima se Amerika danas suočava jeste kako se nositi sa usponom Kine. Čak i u vreme kada su kineski i američki zvaničnici redovno davali izjave u kojima su pokazivali dobru volju i spremnost za saradnju, između dve zemlje su postojala razmimoilaženja i suprotstavljeni interesi. Danas se njihovi, već složeni, odnosi dodatno komplikuju i zaoštavaju, što je velikim delom posledica politike današnje američke administracije. To je veoma opasno imajući u vidu da bi dalje narušavanje odnosa dve sile ugrozilo saradnju koja je potrebna za rešavanje zajedničkih problema na globalnom nivou. Zato je veoma važno da se pronalaze načini za rešavanje međusobnih sporova i uspostavi okvir koji će omogućiti da, bez obzira što su konkurenti, Sjedinjene Države i Kina sarađuju.

Si Đinpingov san i nova kineska era

Si Đinping je centralizacijom vlasti i odlučnim stilom rukovođenja suštinski promenio proces kojim Kina formuliše i sprovodi svoju unutrašnju i spoljnu politiku. Njegova ogromna moć i stav da bi diplomatija trebalo da bude snažna, doveli su do kreiranja spoljne politike koju karakteriše odlučnost, dobra koordiniranost, kao i raznovrsnost instrumenata i ciljeva. Samim tim, Si Đinping je preuzeo ključnu ulogu u daljem razvoju Kine i njenom pozicioniranju u međunarodnoj zajednici.²² Imajući u vidu da se rast tenzija između Sjedinjenih Država i Kine poklopio sa konsolidacijom vlasti predsednika Si Đinpinga, kriza u međusobnim odnosima može se povezivati i sa politikom kineskog lidera i njenim implikacijama po SAD.

Nakon izbora na XVIII kongresu Komunističke partije 2012. godine, Si Đinping je postao vrhovni vođa Kine. U prvih nekoliko godina vlasti transformisao je i partiju i državu. Iako se više od tri decenije politički sistem Kine zasnivao na kolektivnom rukovođenju, pri čemu su ovlašćenja za donošenje odluka bila podeljena među zvaničnicima u Stalnom komitetu Politbiroa, Si Đinping je brzo centralizovao vlast.²³ Političku moć je prvo učvrstio kroz antikorupcijsku kampanju, a zatim je preuzeo ključne položaje kako bi uticao na stranku, vojsku i državu, istovremeno šireći nadležnosti Komunističke partije na svaki aspekt upravljanja državom. Danas se Si Đinping nalazi na vrhu kineskog političkog sistema, a njegov uticaj prožima svaki nivo vlasti. Preuzeo je direktnu kontrolu nad oružanim snagama i stvorio veliki broj različitih radnih grupa koje su direktno odgovorne

²² Robert D. Blackwill, Kurt M. Campbell, *Xi Jinping on the Global Stage*, Council Special Report, No. 74, February 2016, The Council on Foreign Relations, New York, p. 19.

²³ Elizabeth C. Economy, „China’s New Revolution: The Reign of Xi Jinping“, *Foreign Affairs*, Vol. 97, Issue 3, May/June 2018, New York, pp. 61-62.

njemu.²⁴ Iako, kratkoročno posmatrano, napori Si Đinpinga mogu da doprinesu smanjenju korupcije i povećanju stabilnosti, postoje strahovanja da bi on, koncentrišući ogromnu moć u svojim rukama, mogao transformisati Kinu u snažnu autoritarnu državu.²⁵ Ovakvi stavovi potkrepljeni su činjenicom da je Đinping promenio kineski Ustav i ukinuo pravilo o ograničenju broja mandata koje je 1982. uveo Deng Ksiaoping, kako bi ograničio moć i sprečio da se ponovi vladavina koja bi stvorila kult ličnosti u stilu Mao Cetunga.²⁶

Opšti pravac u kome bi Si Đinping želeo da vodi Kinu sažeo je u ideju o „kineskom snu“, koju je prvi put artikulisao u javnosti ubrzo nakon preuzimanja vlasti novembra 2012, što je potvrđeno i na narednim plenumima XVIII, kao i na XIX kongresu KP. „Kineski san“ koji se zasniva, kako navodi Si, na „velikom podmlađivanju nacije“, oslanja se u određenoj meri na književnu i intelektualnu istoriju Kine.²⁷ U suštini, reč je o Si Đinpingovoj ideji obnove nacionalne veličine Kine na osnovu socijalizma sa kineskim karakteristikama. Sprovedenje reformi, koje bi trebalo da doprinesu realizaciji ove ideje, postalo je dominantan princip i za Komunističku partiju i za naciju.²⁸ „Kineski san“ trebalo bi da se ostvari kroz izgradnju snažne Kine, kako ekonomski, tako i politički, diplomatski, naučno i vojno.²⁹

Na XIX kongresu Komunističke partije, održanom 18. oktobra 2017, Si Đinping je po prvi put jasno artikulisao ambiciju Kine da se bori za globalno liderstvo. U govoru koji je trajao tri i po sata, Si je prikazao Kinu koja je spremna da zauzme „centralnu poziciju“ u svetskim poslovima i istakao plan da njegova zemlja do 2050. godine postane globalna sila, tj. „globalni lider u smislu kompozitne nacionalne snage i međunarodnog uticaja“. Svoj prvi mandat Si je ocenio kao „pet značajnih godina u pravcu razvoja partije i zemlje“, vreme u kojem je Kina „ustala, postala

²⁴ Samir Saran, Akhil Deo, „Xi Dreams: A Roadmap for Pax-Sinica“, *ORF Occasional Paper*, No. 155, Observer Research Foundation, May 2018, p. 2.

²⁵ Jonathan Tepperman, „China’s Great Leap Backward“, *Foreign Policy*, October 2018, Internet, <https://foreignpolicy.com/2018/10/15/chinas-great-leap-backward-xi-jinping/>, 08/06/2019.

²⁶ Chris Buckley and Steven Lee Myers, „China’s Legislature Blesses Xi’s Indefinite Rule. It Was 2,958 to 2“, March 11, 2018, *The New York Times*, Internet, <https://www.nytimes.com/2018/03/11/world/asia/china-xi-constitution-term-limits.html>, 12/05/2019.

²⁷ Winberg Chai and May-lee Chai, „The Meaning of Xi Jinping’s Chinese Dream“, *American Journal of Chinese Studies*, Vol. 20, No. 2, 2013, pp. 95-97

²⁸ Ivona Ladjevac, „‘Five-in-One’ plan stands as milestone of reform“, *China Daily Global*, Updated: 2019-02-18, Internet, <http://www.chinadaily.com.cn/a/201902/18/WS5c6a28d7a3106c65c34e9de8.html>.

²⁹ Robert Lawrence Kuhn, Xi Jinping’s Chinese Dream, June 4, 2013, *The New York Times*, Internet, <https://www.nytimes.com/2013/06/05/opinion/global/xi-jinpings-chinese-dream.html>, 20/05/2019.

bogata i postala jaka“. Pritom je naveo sve ekonomske, društvene i ne manje važne strateške i vojne uspehe i birokratske reforme koje je Kina sprovela, od kada je on na njenom čelu. Iako je priznao da se partija i zemlja i dalje suočavaju sa izazovima, Si je izneo ubeđenje da su „perspektive sjajne“. Tvrdeći da je Kina krenula u pravom smeru preporučio je da se druge zemlje oslanjaju na „kinesku mudrost“ i slede njen pristup rešavanju problema s kojima se suočava savremeni svet.³⁰ „Kineski san o nacionalnom podmlađivanju“, izjavio je Đinping, „biće doba u kojem će Kina biti u središtu pažnje i dati veći doprinos čovečanstvu“.³¹ Kinu, međutim, ne pokreće samo nostalgija otelotvorena u Sijovom pozivu za „veliko nacionalno podmlađivanje“ već, uprkos usporavanju rasta kineske privrede, sve značajniji materijalni kapaciteti da se to ostvari.³²

Si Đinping je istakao nameru da Kina, kroz kampanju „Made in 2025“, postane svetski lider u deset ključnih oblasti novih tehnologija, kao što su robotika, biotehnologija, veštačka inteligencija, električni automobili i avijacija. Pored toga, dvocifreno je uvećan budžet za odbranu. „U cilju ostvarivanja kineskog sna i sna o izgradnji moćne vojske“, naveo je dalje Si, „razvili smo strategiju za vojsku u novim okolnostima i učinili sve da modernizujemo nacionalnu odbranu i oružane snage“.³³ Pored toga, na ovom kongresu Inicijativa pojas i put, pomoću koje Kina razvija mrežu kopnenih i morskih puteva kako bi stigla do novih tržišta, upisana je u Ustav kao ključni projekat zvanične politike. Postoje mišljenja da je to bio jasan signal da Komunistička partija smatra da je ta infrastrukturna inicijativa više od redovne spoljne politike i da predstavlja ponudu za međunarodno liderstvo.³⁴ Ona danas pokriva brojne zemlje širom sveta – od Azije, preko Evrope, do Afrike, Latinske Amerike i Okeanije – čime je Kina preuzela značajnu ulogu u obezbeđivanju velikih infrastrukturnih ulaganja i podsticanju međudržavne povezanosti.³⁵ Istovremeno,

³⁰ Elizabeth C. Economy, „China’s New Revolution: The Reign of Xi Jinping“, op. cit., p. 60.

³¹ Full text of Xi Jinping’s report at 19th CPC National Congress delivered October 18, 2017, op. cit.

³² Stakić, N., Zakić, K., „Challenges of Business and Financial Transformation of China in New Normal Economy“, *The Review of International Affairs*, Vol. LXVII, No. 1161, Institute of International Politics and Economy, Belgrade, 2016, p. 80.

³³ Full text of Xi Jinping’s report at 19th CPC National Congress delivered October 18, 2017, Xinhua, Internet, http://www.chinadaily.com.cn/china/19thcpcnationalcongress/2017-11/04/content_34115212.htm, 18/04/2019.

³⁴ Yan Xuetong, „Chinese Power in a Divided World“, op. cit., p. 42.

³⁵ Ivona Ladevac, Branislav Đorđević, Ana Jović-Lazić, „Serbian Views on “16+1” and “Belt and Road” Initiative in China-EU relations“, *The Cooperation between China and Balkan Countries under the “Belt and Road” Initiative*, Liu Zuokui and Ivona Ladevac (eds.), The Institute of European Studies (IES) at the Chinese Academy of Social Sciences, Beijing, China, 2019, pp. 54-70.

ova inicijativa artikuliše nameru da se izgradi tzv. globalna partnerska mreža zemalja, od kojih su mnoge zemlje u razvoju, koje bi podržavale politiku i program i „viziju“ Kine. Time je još jednom stavljeno do znanja da Si Đinping menja kinesku spoljnopolitičku strategiju koja je dugo vođena doktrinom Deng Ksiaopinga sažetom u krilatici „sakriti svoju snagu i čekati svoje vreme“.³⁶

Uspon Si Đinpinga pratio je sve veći aktivizam i odlučnost zemlje da preuzme veću i dominantniju ulogu u brojnim multilateralnim, pre svega, regionalnim organizacijama. Na taj način Kina je, između ostalog, nastojala da isključi SAD iz regionalnih rasprava i obezbedi forume u okviru kojih može slobodno da promovise i zastupa svoje nacionalne interese.³⁷ Početkom januara 2017. kinesko ministarstvo spoljnih poslova objavilo je dokument o politici Kine u oblasti azijsko-pacifičke bezbednosne saradnje.³⁸ Timoti Het smatra da je ovaj dokument označio intenziviranje napora Kine da postane dominantna sila u Aziji i „izbaci“ Sjedinjene Države kao garanta sigurnosti u regionu. Takođe, kako dalje navodi, on daje uvid u rastuće ambicije Kine koje se oslanjaju, pre svega, na ekonomsku snagu zemlje koja bi trebalo da, „preko sistema nagrada i kazni, doprinese usklađenosti zemalja ovog regiona sa kineskom spremnošću da preuzme liderstvo i realizuje strategiju izgradnje alternativne bezbednosne arhitekture u azijsko-pacifičkom regionu“.³⁹

Odgovarajući na brojne američke optužbe kineski predsednik Si Đinping je u govoru, održanom 18. decembra 2018, izjavio da Kina „nikada neće tražiti poziciju globalnog hegemona“. Zatim je, navodeći brojne primere kineskog napretka, koje je okarakterisao kao „epska dostignuća koja su pomerila zemlju i nebo“, istakao da „niko nije u poziciji da diktira kineskom narodu šta treba i šta ne treba da radi“. Iako je na osnovu ovih nedorečenih izjava teško otkriti prave namere Si Đinpinga, Tramp i njegova administracija bi trebalo da imaju u vidu da, kada je reč o bilateralnim odnosima, Kina i dalje očekuje poštovanje „pet principa miroljubivog suživota“, koji su formulisani još 1954. godine, a uključuju uzajamnost, neuplitanje u unutrašnje poslove, poštovanje nacionalnog suvereniteta i teritorijalnog integriteta.⁴⁰

³⁶ Charles Clover, „Xi Jinping signals departure from low-profile policy“, Beijing, October 20, 2017, *Financial Times*, Internet, <https://www.ft.com/content/05cd86a6-b552-11e7-a398-73d59db9e399>, 14/04/2019.

³⁷ Robert D. Blackwill, Kurt M. Campbell, *Xi Jinping on the Global Stage*, op. cit., p. 19.

³⁸ „China’s Policies on Asia-Pacific Security Cooperation“, January 2017, Ministry of Foreign Affairs, the People’s Republic of China, Internet, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1429771.shtml, 15/04/2019.

³⁹ Timothy Heath, „How China Plans to Beat the Rebalance“, *The Diplomat*, February 09, 2017, Internet, <https://thediplomat.com/2017/02/how-china-plans-to-beat-the-rebalance/>.

⁴⁰ Yuan Zhengqing, Song Xiaoqin, „The dissemination of the Five Principles of Peaceful Coexistence“, *The Journal of International Studies*, China Academic Journals, No. 05, 2015, p. 66.

Mesto Kine u Trampovoj administraciji

Tokom predizborne kampanje u Sjedinjenim Državama Kina je bila u spoljnopoličkom fokusu brojnih predsedničkih kandidata, a posebno Donalda Trampa. Tramp je definisao Kinu kao konkurenta u svakoj oblasti i optužio je da se bavi „ekonomskom agresijom“. Kroz kritične i često neprijateljske komentare o politici Pekinga, Tramp je stalno optuživao Kinu za manipulaciji valutom, „ubijanje“ SAD trgovinskim praksama koje su dovele do ogromnog trgovinskog deficita Amerike i krađu proizvodnih ideja. Razlog za kritiku bilo je i to što su američke kompanije premeštale poslove u Kinu kako bi iskoristile jeftinije tržište rada u toj zemlji. Tramp je kritikovao SAD i zbog toga što je „slaba“ prema Kini, navodeći da „Kina poštuje snagu“ i da „dopuštajući joj da nas ekonomski iskoriste, što rade kao nikada do sada, mi gubimo svo njeno poštovanje“.⁴¹ Nakon što je na predizbornom skupu u Indijani, maja 2016, Tramp uporedio trgovinski deficit koji SAD ima sa Kinom sa silovanjem, optužujući ovu zemlju za „najveću krađu u istoriji sveta“, izborna kampanja za predsednika SAD pala je na najnižu tačku.⁴²

Nakon što je Tramp izabran za predsednika, otvorilo se pitanje kako će on i njegova administracija sprovesti u delo mnoge radikalne spoljnopoličke ideje koje je predstavio tokom predizborne kampanje. Imajući u vidu Trampovu predizbornu retoriku prema Kini, bilo je za očekivati da će njegov ulazak u Belu kuću uticati na promenu američke politike prema ovoj zemlji. Ova promena ubrzo je i formulisana u svim ključnim dokumentima usvojenim od strane nove američke administracije. Sa druge strane, postoje mišljenja da su ovi dokumenti, kao i izjave visokih američkih zvaničnika, u velikoj meri predstavljali odgovor SAD na ključne odluke Si Đinpinga predstavljene na XIX kongresu KP Kine.⁴³

Strategijom nacionalne bezbednosti koja je usvojena krajem 2017. godine, jasno je stavljeno do znanja da su Sjedinjene Američke Države usvojile novi pristup prema Kini. Ona je Kinu opisala kao „revizionističku silu“ koja se „aktivno takmiči“ protiv Sjedinjenih Država i njenih saveznika i partnera. Kina je optužena da pokušava da „promeni regionalnu ravnotežu u svoju korist“ i „istisne Sjedinjene Države iz indopacifičkog regiona“.⁴⁴ Ovim dokumentom pitanje „velike konkurencije moći

⁴¹ “Transcript: Donald Trump’s Foreign Policy Speech“, *The New York Times*, April 27, 2016, Internet, <https://www.nytimes.com/2016/04/28/us/politics/transcript-trump-foreign-policy.html>, 07/04/2019.

⁴² “China accused of trade ‘rape’ by Trump“, BBC, 2 May 2016, Internet, <https://www.bbc.com/news/av/world-us-canada-36147992/trump-victorious-after-clean-sweep-at-five-primaries>, 07/04/2019.

⁴³ Philippe Le Corre, „Addressing China’s Global Strategy“, *Bonn International Security Forum 2018*, April 2019, Center for International security and Government, pp. 60-62.

⁴⁴ Timothy R. Heath, „Trump’s National Security Strategy Ratchets up U.S. Competition with China“, *U.S.-China Rivalry in the Trump Era*, World Politics Review, p. 17.

između država“ postavljeno je kao organizacioni princip američke spoljne politike. Neke zemlje su počele, kako se navodi, „da ponovo potvrđuju svoj uticaj na regionalnom i globalnom nivou“, „osporavaju američke geopolitičke prednosti i pokušavaju u suštini da promene međunarodni poredak u svoju korist“. Ta konkurencija moći, kako se ističe, zahteva od SAD da preispitaju svoju politiku u protekle dve decenije, koja je bila zasnovana na pretpostavci da će „saradnjom sa konkurentima i njihovim uključivanjem u međunarodne institucije oni postati benigni akteri i pouzdani partneri“.⁴⁵

Da nijedno pitanje nije važnije i složenije za američku nacionalnu bezbednost od njenog odnosa sa sve moćnijom i snažnijom Kinom, potvrđeno je i u Nacionalnoj odbrambenoj strategiji u kojoj su definisani prioriteti američkog ministarstva odbrane. Sažetak ovog dokumenta objavio je Sekretar za odbranu SAD, Džejs Matis, januara 2018. godine. Polazeći od toga da globalno bezbednosno okruženje postaje sve složenije i nestabilnije i da ga karakterišu „izazovi slobodnom i otvorenom međunarodnom poretku“, u ovom dokumentu se ponavlja stav da se pojavila „dugoročna, strateška konkurencija između država“. Dalje se navodi da je „sve jasnije da Kina i Rusija žele da oblikuju svet u skladu sa svojim autoritarnim modelom – dobijanjem veta nad ekonomskim, diplomatskim i bezbednosnim odlukama drugih naroda“. Kina je optužena, kao i Rusija, da „potkopava međunarodni poredak iznutra, iskorišćavajući njegove prednosti, dok istovremeno podriva njegove principe (...)“. U skladu s tim, dalje se navodi da su „dugoročna strateška nadmetanja sa Kinom i Rusijom glavni prioriteti i da zahtevaju povećana i održiva ulaganja, zbog veličine pretnji za sigurnost i prosperitet SAD-a danas, i zbog potencijala da se te pretnje u budućnosti povećaju“. To je od posebnog značaja ako se ima u vidu činjenica da se, kako se upozorava, vojna prednost SAD danas „osporava u svakom domenu – vazduhu, kopnu, moru, kosmosu i sajber prostoru“. Pored toga, u ovoj strategiji se navodi da je „Kina strateški konkurent koji koristi predatorsku ekonomiju da zastraši svoje susede dok militarizuje Južno kinesko more“. Navodi se bojazan da će zahvaljujući daljem ekonomskom rastu, Kina nastaviti vojnu modernizaciju kako bi istisnula SAD i uspostavila hegemoniju u azijsko-pacifičkom regionu, a kasnije postigla i globalnu prevlast. Kako bi odgovorila na pomenuti izazov ova strategija, između ostalog, predviđa „jačanje saveza i partnerstva u Indo-Pacifiku“.⁴⁶

⁴⁵ “National Security Strategy of the United States of America”, The White House, December 2017, Internet, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>, 19/04/2019.

⁴⁶ “Summary of the 2018 National Defense Strategy of The United States of America: Sharpening the American Military’s Competitive Edge”, Internet, <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>, 20/04/2019.

Strategija nacionalne bezbednosti i Nacionalna odbrambena strategija pokazuju da su SAD odlučne u nameri da sačuvaju svoje konkurentne ekonomske prednosti i povećaju vojne i odbrambene kapacitete. Iako su ove strategije daleko od Trampove agresivne izborne retorike, njihovim usvajanjem postavljena je pozornica za burne odnose između SAD i Kine u narednim godinama.

Obraćajući se Generalnoj skupštini UN-a, septembra 2018, predsednik Trump je optužio Kinu da pokušava da se meša u izbore za američki Kongres, što je označilo novu fazu u kampanji usmerenoj ka vršenju daljeg pritiska na Kinu.⁴⁷ Prateći Trampovu retoriku, potpredsednik SAD Majkl Pens je, u govoru održanom na Hadson institutu 4. oktobra 2018, nabrojao dugu listu prigovora protiv Kine – počev od teritorijalnih sporova u Južnom kineskom moru, kršenja međunarodnih normi i delovanja protiv američkih interesa. On je jasno optužio Peking da „koristi politička, ekonomska i vojna sredstva, kao i propagandu, da unapredi uticaj i doprinese svojim interesima u Sjedinjenim Državama“. Kinu je optužio da „primenjuje ovu moć na proaktivniji način nego ikada pre, kako bi vršila uticaj i mešala se u unutrašnju politiku“ SAD. Pored toga, kritikovane su politike prethodnih administracija koje su omogućile Pekingu otvoren pristup američkoj ekonomiji i uvele Kinu u Svetsku trgovinsku organizaciju. One su, kako je dalje istakao M. Pens „napravile pogrešan izbor u nadi da će se sloboda u Kini proširiti u svim njenim oblicima – ne samo ekonomskom, već i političkom, sa novim poštovanjem klasičnih liberalnih principa, privatne svojine, lične slobode, verskih sloboda – cele porodice ljudskih prava“, kao i da je „ta nada ostala neispunjena“. Potpredsednik SAD je ukazao na to da su „pod rukovodstvom predsednika Trampa, Sjedinjene Države preduzele odlučne akcije kako bi odgovorile Kini“.⁴⁸ Dakle, uglavnom je izneta poznata argumentacija u smislu američkih pritužbi zbog nepravdi u bilateralnim odnosima sa Kinom, kao što su nepoštena trgovinska praksa, unutrašnja represija i uporna militarizacija Južnog kineskog mora. Iako je govor potpredsednika SAD predstavio jednostranu ocenu međunarodnog ponašanja Kine, to je bio prvi pokušaj racionalizacije parcijalnih pritužbi u koherentnu spoljnu politiku SAD.

Takođe, trebalo bi imati u vidu da izgovorene pritužbe pokazuju sve veću američku zabrinutost koja postoji još od kraja Obamine administracije. Naime, još

⁴⁷ “Remarks by President Trump to the 73rd Session of the United Nations General Assembly”, New York, NY, Issued on: September 25, 2018, Internet, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-73rd-session-united-nations-general-assembly-new-york-ny/>, 02/04/2019.

⁴⁸ “Remarks by Vice President Pence on the Administration’s Policy toward China”, Foreign Policy, Issued on: October 4, 2018, The Hudson Institute, Washington, D.C, Internet, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-vice-president-pence-administrations-policy-toward-china/>, 03/04/2019.

tokom mandata predsednika Baraka Obame američko-kineske odnose obeležile su rastuće tenzije, koje su se ispoljavale kroz neizgovorenu zabrinutost SAD zbog sve većeg kineskog rasta i sumnji Kine da SAD teži ka njenom obuzdavanju i zadržavanju. Naime, u jesen 2011. godine, Obamina administracija je objavila niz saopštenja u kojima se navodi da će SAD proširiti i intenzivirati svoju već značajnu ulogu u Aziji, posebno u južnom delu regiona. Do daljeg narušavanja odnosa SAD i Kine došlo je ubrzo nakon što je Si Đinping postao kineski lider i počeo da sprovodi svoju ličnu i proaktivnu politiku da, kako navodi Klaus Lares, ponovo učini „Kinu velikom“. Đinping je tokom susreta sa Obamom juna 2013. predložio koncept „novog tipa odnosa između velikih sila“.⁴⁹ Tim konceptom Kina je želela da postigne veći status i uticaj, dok je Obamina administracija u tome videla nastojanje da se svet подели na sfere uticaja, opasnost od slanja pogrešnih signala američkim saveznicima u Aziji i slabljenja dominantne pozicije SAD u regionu.⁵⁰

Imajući u vidu da je tokom američke predizborne kampanje 2016. opšti stav bio da naslednik Obame mora da zauzme snažniji stav prema Kini, možda ne bi trebalo previše da iznenađuje to što se dolaskom Donalda Trampa antikineska retorika pojačala. Međutim, u svemu bi trebalo naći pravu meru. Dok su prethodni američki zvaničnici izdavali zajednička saopštenja sa kineskim rukovodstvom u kojima su se, svesni uspona Kine, zalagali za svojevršno strateško partnerstvo dve zemlje, Tramp i njegova administracija su usvojili potpuno drugačiji pristup koji je doveo do velikih napetosti u američko-kineskim odnosima. Dokumenti usvojeni od strane današnje američke administracije jasno etiketiraju Kinu kao geopolitičkog suparnika, a izjave Trampa o Kini često su neprikladne, nedosledne i zbunjujuće. To nije dobro. U interesu SAD je da Kina, iako veoma kompleksan suparnik, bude zainteresovana da održi osnovni nivo stabilnosti u bilateralnim odnosima, a ne da postane odlučan protivnik koji je još spremniji da eksplicitno i agresivno brani svoje međunarodne interese.

Komentarišući ton govora američkog potpredsednika Pensa, Ian Ksuetong ga je ocenio „neuobičajeno tupim“. Iako bi takav ton neki protumačili kao preteču novog hladnog rata Kine i SAD, Ian ističe da su takve istorijske analogije, iako popularne, obmanjujuće. Ipak, poređenje, smatra on, sadrži zrno istine, jer „posthladnoratovski interregnum američke hegemonije je završen, bipolarnost se vraća, a Kina igra ulogu mlađe supersile“. Suprotno upozoravajućim glasovima, Ian smatra da bipolarni SAD-kineski svet neće biti svet na ivici apokaliptičnog rata, jer će se spoljnopolitičke ambicije Kine u narednim godinama pretežno fokusirati na održanje uslova neophodnih za kontinuirani ekonomski rast zemlje. Taj cilj će,

⁴⁹ Klaus Larres, „Donald Trump and China“, op. cit.

⁵⁰ Dingding Chen, „Defining a ‘New Type of Major Power Relations’“, November 08, 2014, *The Diplomat*, Internet, <https://thediplomat.com/2014/11/defining-a-new-type-of-major-power-relations/>, 21/04/2019.

procenjuje Ian, motivisati lidere iz Pekinga da izbegnu otvorenu konfrontaciju sa SAD ili njihovim saveznicima. Dok nastavlja modernizaciju i svoju vojnu ekspanziju, Kina će, zaključuje Ian, pažljivo izbegavati goruća pitanja koja bi mogla dovesti do sukoba sa Sjedinjenim Državama, kao što su ona vezana za Južno kinesko more i informatičku bezbednost.⁵¹

Na značaj bilateralnih odnosa SAD i Kine, kao i na činjenicu da rastući kineski ekonomski, vojni i diplomatski značaj utiče na širok spektar američkih interesa, ukazano je u Integrisanoj državnoj strategiji za Kinu. U ovom dokumentu, koji je Stejt Department objavio krajem avgusta 2018, kao najveći problem navodi se činjenica da su osnovne vrednosti SAD i Kine veoma različite, što je odraz potpuno drugačijih sistema upravljanja. Iz ovog vrednosnog jaza, kako se ističe, proističu oblasti divergentnih ili čak konfliktnih interesa: od budućeg oblika međunarodnog poretka, odnosa prema ljudskim pravima, do uloge države i partije u ekonomiji. Namera SAD-a je, kako se navodi, da nastoji da ojača kooperativne elemente svojih odnosa sa Kinom, ali da istovremeno obezbedi da se američke vrednosti i interesi efikasno odbrane u odnosu na kinesku konkurenciju na globalnoj sceni. Na vrhu liste prioriteta je unapređenje američkog liderstva u Indo-Pacifiku i jačanje globalne i regionalne bezbednosti.⁵²

Trampova administracija je početkom 2019. objavila i novu Nacionalnu obaveštajnu strategiju u kojoj se procenjuju pretnje sa kojima se SAD suočava i predlažu mere za borbu protiv njih u naredne četiri godine. U ovom dokumentu se navodi da će „tradicionalni protivnici ... nastaviti da pokušavaju da steknu i potvrde svoj uticaj, koristeći prednosti promenjenih uslova u međunarodnom okruženju – uključujući slabljenje međunarodnog poretka posle Drugog svetskog rata i dominacije zapadnih demokratskih ideala, rastućih izolacionističkih tendencija na Zapadu i promena u globalnoj ekonomiji“. Ovi protivnici, kako se dalje navodi, „postavljaju izazove unutar tradicionalnih, netradicionalnih, hibridnih i asimetričnih vojnih, ekonomskih i političkih oblasti“. Kada je reč konkretno o Kini, navodi se da njena vojna modernizacija i neprestana težnja za ekonomskom i teritorijalnom dominacijom u azijsko-pacifičkom regionu i dalje predstavljaju problem. Povod za zabrinutost je međunarodna trka za dominacijom u svemiru i u vezi sa tim ubrzani razvoj tehnologija. Tako se navodi da Rusija i Kina teže da razviju čitav spektar protivsatelitskog oružja, kao sredstva za smanjenje vojne efikasnosti i ukupne bezbednosti SAD.⁵³

⁵¹ Yan Xuetong, „Chinese Power in a Divided World“, *Foreign Affairs*, The Age of Uneasy Peace, January/February 2019 Issue, p. 40.

⁵² „Integrated Country Strategy: China“, US Department of State, Internet, <https://www.state.gov/documents/organization/284988.pdf>, 30/04/2019.

⁵³ „The National Intelligence Strategy of the United States of America 2019“, Office of the Director of National Intelligence, Internet, https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/National_Intelligence_Strategy_2019.pdf.

Navedeni dokumenti pokazuju jasnu spremnost Trampove administracije da usmeri dodatne ekonomske, diplomatske i bezbednosne resurse, kako bi odgovorila na izazov koji rast Kine predstavlja za američke interese kako u azijsko-pacifičkom regionu, tako i šire. S obzirom na to da će moć Kine dalje rasti, ova zemlja će biti bolje opremljena i još spremnija da brani svoje regionalne i globalne interese. Zbog toga se može očekivati da će se situacija, pre svega u azijsko-pacifičkom regionu, dalje usložnjavati tako da će dijalog između SAD i Kine igrati važnu ulogu u održavanju njegove stabilnosti.

Kada je reč o kineskoj Inicijativi pojas i put, stav Trampove administracije je da to nije samo strategija ekonomskog razvoja koja koristi nove infrastrukturne projekte kako bi intenzivirala regionalne i globalne trgovinske odnose, već i sredstvo kojim Kina povećava svoj uticaj u istočnoj i jugoistočnoj Aziji i svetu. On proizilazi iz zabrinutosti da je Inicijativa pojas i put motivisana ne samo ekonomskim, već i strateškim interesima Kine i da, kao takva, ima veliki potencijal da utiče na globalne standarde upravljanja u okviru međunarodne zajednice.⁵⁴ Kina se optužuje da kroz ovu inicijativu vodi tzv. dužničku diplomatiju, tako što povezuje zemlje u razvoju s dužničkom zavisnošću, a zatim zavisnost prevodi u geopolitički uticaj. Takva ocena prisutna je i u izjavama čelnika Trampove administracije. Po rečima nekadašnjeg američkog državnog sekretara Reksa Tilersona, ova kineska Inicijativa je isključivo geopolitički trik za svetsku dominaciju ili manifestacija „ekonomije predatorstva”. On je 18. oktobra 2017. optužio Kinu da, u cilju finansiranja projekata izgradnje infrastrukture duž novog puta svile, susednim zemljama nudi kredite koji ih „opterećuje ogromnim nivoom duga”.⁵⁵ Zanimljivo je da je izjava Tilersona data istog dana kada je održan čuveni XIX kongres KP Kine, što je ocenjeno kao prvi mogući znak kontra strategije Trampove administracije prema kineskoj Inicijativi pojas i put.⁵⁶

Pokušavajući da se suprotstavi rastućem uticaju kineske Inicijative pojas i put, SAD su 2018. donele odluku o osnivanju Američke međunarodne razvojne finansijske korporacije, koja bi trebalo da postane operativna do kraja 2019. godine. Reč je o agenciji preko koje će se distribuirati 60 milijardi dolara u kapital

⁵⁴ Feng Yujun, Alexander Gabuev, Paul Haenle, Ma Bin, Dmitri Trenin, „The Belt and Road Initiative: Views from Washington, Moscow, and Beijing”, *Carnegie Tsinghua*, April 08, 2019, Internet, <https://carnegietsinghua.org/>, 11/04/2019.

⁵⁵ “Defining Our Relationship with India for the Next Century: An Address by U.S. Secretary of State Rex Tillerson”, Transcript, October 18, 2017, Internet, <https://www.csis.org/analysis/defining-our-relationship-india-next-century-address-us-secretary-state-rex-tillerson>, 11/04/2019.

⁵⁶ Janne Suokas, „China defends its role after Tillerson’s Belt and Road remarks”, *GBTIMES*, Oct 20, 2017, Internet, <https://gbtimes.com/china-defends-its-role-after-tillersons-belt-and-road-remarks>, 11/04/2019.

za razvoj infrastrukture, kako bi se ponudila alternativa kineskoj Inicijativi pojas i put.⁵⁷ Reč je, kako se navodi u aktu o osnivanju, o mehanizmu kojim bi SAD trebalo da pomogne razvoju privatnog sektora koji bi bio zasnovan na tržištu, kao i ekonomski rast u manje razvijenim zemljama. To bi trebalo da se postigne obezbeđivanjem kredita, kapitala i druge finansijske podrške, da bi se, kako se navodi, ovim zemljama, „obezbedila snažna alternativa državnim investicijama autoritarnih vlada i strateških konkurenata Sjedinjenih Država“. Pri tome bi se, kako se predviđa, „koristili visoki standardi transparentnosti i ekoloških i socijalnih mera zaštite, i uzimala u obzir održivost duga partnerskih zemalja“.⁵⁸

Jasno je da su ekonomski i politički procesi i ciljevi Inicijative pojas i put nerazdvojni, imajući u vidu da konkretni aranžmani u okviru nje imaju lokalne, regionalne i globalne posledice. Prema tome, ova kineska inicijativa nije samo ekonomski ili samo politički projekat, već ima kapacitet da utiče na različite načine, istovremeno stvarajući mogućnosti za globalnu saradnju i konflikt.⁵⁹ Nije sporno da bi Sjedinjene Države trebalo da se pozabave jasnim nedostacima inicijative, ali prepoznajući njene pozitivne uticaje i ostavljajući otvorena vrata za buduću saradnju. Ukoliko Vašington nastavi politiku otvorenog suprotstavljanja i zadržavanja Pekinga, Kina će Inicijativu pojas i put još više posmatrati kao diplomatsko i strateško sredstvo koje joj može pomoći da kompenzuje svoja geopolitička ograničenja.⁶⁰ Takođe, ukoliko Trampova administracija počne oštrije da se suprotstavlja ovoj inicijativi, to će postati samo još jedan problem u sve složenijim i napetijim bilateralnim odnosima.

An Li, profesorka Univerziteta u Njujorku i autorka knjige „Šta SAD mogu da nauče od Kine“, smatra da činjenica da „američke spoljnopolitičke elite sve više demonizuju Kinu kao totalitarnu državu koja pretila da poništi svetski poredak koji predvode SAD, dovodi u opasnost globalnu ekonomiju (...) i podstiče intenzivnu

⁵⁷ Glenn Thrush, „Trump Embraces Foreign Aid to Counter China’s Global Influence“, Oct. 14, 2018, *The New York Times*, Internet, <https://www.nytimes.com/2018/10/14/world/asia/donald-trump-foreign-aid-bill.html>, 29/04/2019.

⁵⁸ „An Act to establish the United States International Development Finance Corporation, and for other purposes“, 115th Congress, In the Senate of the United States received July 18, 2018; Internet, https://www.congress.gov/115/bills/hr5105/BILLS-115hr5105_pcs.pdf, 30/04/2019.

⁵⁹ Colin Flint, Cuiping Zhub, „The geopolitics of connectivity, cooperation, and hegemonic competition: The Belt and Road Initiative“, *Geoforum*, Vol. 99, February 2019, p. 95. Ivona Lađevac, Branislav Đorđević, Ana Jović-Lazić, „Serbian Views on “16+1” and “Belt and Road” Initiative in China-EU relations“, *The Cooperation between China and Balkan Countries under the “Belt and Road” Initiative*, op. cit., pp. 54-70.

⁶⁰ „China Changes Gears on the Belt and Road Initiative“, Apr 26, 2019, *Stratford*, Internet, <https://worldview.stratfor.com/article/china-changes-gears-belt-and-road-initiative>.

vojnu konkurenciju“.⁶¹ Takav pristup je kontraproduktivan na mnogo načina i čini dodatne napetosti SAD i Kine neizbežnim.

Komentarišući stav Najla Fergusona, da je ključ Trampovog predsedništva u tome što je to verovatno poslednja prilika koju Amerika ima da zaustavi ili barem uspori kinesku prevlast, Džozef Naj je upozorio da grubost može imati posledice.⁶² Iako bi, kao navodi Naj, Trampov nastup mogao da se posmatra samo kao kršenje tradicionalnog predsedničkog bontona, uz argumente da su njegovi kritičari previše izbirljivi ili zarobljeni u staromodnim pogledima na diplomatiju, on upozorava da cena takve politike može biti previsoka, u smislu štete nanesene međunarodnim institucijama i poverenju među saveznicima.⁶³ Dakle, bez obzira na veću ili manju opravdanost brojnih prigovora koji su od strane Trampove administracije izrečeni na račun Kine, ekonomska i politička moć SAD pretpostavlja odgovorniju retoriku na najvišem nivou.

Trgovinski rat Amerike i Kine

Četrdeset godina nakon što je krenula ka ekonomskim reformama Kina se transformisala iz izolovane i siromašne zemlje u svetsku silu. Stav Trampove administracije je da je Vašington vodio pogrešnu politiku prema Peking, koja je omogućila Kini da zloupotrebi sadašnji međunarodni ekonomski poredak i iskorišćava američku ekonomiju. Sjedinjene Države su, kako su više puta istakli američki zvaničnici, pogrešile kada su pretpostavile, ili se nadale, da će kroz ekonomski rast Kina postati demokratska država. U osnovi ove pretpostavke bilo je uverenje da će Kina, kada postane prosperitetnija i sve više zavisna od međunarodne trgovine, neminovno postati otvorenija, transparentnija i spremnija da odgovori na prigovore ekonomskih partnera. Ove nade nisu ostvarene, a omogućavanjem da se Kina integriše u posleratni međunarodni poredak, Sjedinjene Države su, kako se veruje, na kraju omogućile uspon zemlje koja je danas njen glavni konkurent.⁶⁴

⁶¹ Ann Lee, „The Road to War with China“, Apr 26, 2019, *Project Syndicate, the World's Opinion Page*, Internet, <https://www.project-syndicate.org/commentary/america-hostile-foreign-policy-toward-china-by-ann-lee-1-2019-04>, 28/04/2019.

⁶² Niall Ferguson, „We'd better get used to Emperor Donaldus Trump“, 06/10/2018, Internet, <http://www.niallferguson.com/journalism/politics/wed-better-get-used-to-emperor-donaldus-trump>, navedeno prema Joseph S. Nye, „The Trump temperament and the consequences of crudeness“, 14 Jan 2019, *Strategist*, Internet, <https://www.aspistrategist.org.au/the-trump-temperament-and-the-consequences-of-crudeness/>, 30/04/2019.

⁶³ Ibidem

⁶⁴ Stav Trampove administracije kada je reč o trgovinskim odnosima sa Kinom je, između ostalog, jasno iznet u već pomenutom govoru potpredsednika SAD, M. Pensa, održanom

Imajući u vidu obim američkog trgovinskog deficita sa Kinom, ona je označena kao najveća pretnja ekonomskoj poziciji SAD. Zbog toga je Trampova administracija pokazala spremnost da Pekingu nametne različita ograničenja u oblasti trgovine, investicija i sprovođenja sistema zaštite intelektualne svojine, u okviru ili van sistema nadležnosti Svetske trgovinske organizacije.

Ubrzo nakon ulaska u Belu kuću, Tramp je imenovao Petera Navara za svog pomoćnika i direktora Kancelarije za trgovinu i proizvodnu politiku. Reč je o stručnjaku za finansijska tržišta koji je već bio poznat po oštrom stavu prema Kini, a danas se smatra možda najekstremnijim zagovornikom agresivnog pristupa prema Kini.⁶⁵ Ipak, aprila 2017, tokom prvog susreta sa kineskim predsednikom Si Đinpingom, Tramp je nazivao kineskog lidera svojim novim prijateljem. Tom prilikom razgovaralo se i o uspostavljanju akcionog plana za rešavanje trgovinskih nesuglasica. U sklopu njegove realizacije narednog meseca su postignuti trgovinski sporazumi koji predviđaju otvaranje kineskog tržišta za američke agencije za kreditni rejting i kompanije za kreditne kartice, ukidanje zabrane uvoza govedine iz SAD u Kinu i prihvatanje američkih pošiljki tečnog prirodnog gasa. Zauzvrat, kineskim bankama i kuvanoj piletini dozvoljen je ulaz na američko tržište. Ipak, ovi sporazumi nisu uključili većinu pitanja koja su sporna u odnosima dva glavna trgovinska partnera.⁶⁶

U međuvremenu, američki predsednik je potpisao izvršne memorandume kojim je ovlastio sekretara SAD za trgovinu, Vilbura Rosa, da istraži da li uvoz čelika i aluminijuma predstavljaju pretnju po nacionalnu bezbednost SAD, i samim tim podleže carinama.⁶⁷ Sredinom avgusta 2017. Tramp je izdao još jedan memorandum, ovoga puta američkom trgovinskom predstavniku Robertu Lightinzeru, kojim se, između ostalog, nalaže da istraži da li „Kina sprovodi zakone, politike i prakse vezane za intelektualnu svojinu, inovacije i tehnologiju koji mogu podstaći ili zahtevati prenos američke tehnologije i intelektualne svojine na preduzeća u Kini ili na drugi način negativno uticati na američke ekonomske interese“.⁶⁸

oktobra 2018. na Hadson institutu. „Remarks by Vice President Pence on the Administration’s Policy toward China“, op. cit.

⁶⁵ Elizabeth Gehrman, „A ringing defense of Trump on trade“, *The Harvard Gazette*, April 26, 2019, Internet, <https://news.harvard.edu/gazette/story/2019/04/at-harvard-peter-navarro-defends-trump-on-trade/>, 12/05/2019.

⁶⁶ Keith Bradsher, „U.S. Strikes China Trade Deals but Leaves Major Issues Untouched“, May 11, 2017, *The New York Times*, Internet, <https://www.nytimes.com/2017/05/11/business/us-china-trade-deals.html>, 05/05/2019.

⁶⁷ Riyaz Dattu, Peter Glossop, Margaret Kim, „International trade brief: Trump administration investigates impact of steel imports on U.S. national security“, Apr 28, 2017, *Osler*, Internet, <https://www.osler.com/en/resources/cross-border/2017/international-trade-brief-trump-administration-in>, 05/05/2019.

⁶⁸ „Presidential Memorandum for the United States Trade Representative“, Presidential Memoranda, Issued on: August 14, 2017, White House, Internet, <https://www.white>

Početak novembra 2017. Tramp je otputovao u zvaničnu posetu Peking, koja je ocenjena kao korak ka otopljanju međusobnih odnosa.⁶⁹ Međutim, nekoliko meseci kasnije, januara 2018, predsednik Tramp je odobrio preporuke za nametanje zaštitnih carina na uvoz velikih mašina za pranje i solarnih ćelija i modula, kako bi zaštitio domaće proizvođače i radnike od konkurencije sa kineskog tržišta.⁷⁰ Jasan stav Vašingtona kada je reč o ekonomskim pitanjima učvrstio je Vilbur Ros, kada je na Svetskom ekonomskom forumu, održanom u Davosu krajem januara 2018, optužio Kinu za protekcionizam i manipulaciju valutama.⁷¹

Američki trgovinski predstavnik objavio je 22. marta 2018. izveštaj o nalazima istrage u kome se navodi da su radnje, politike i prakse Kine koje dovode do prisilnog sticanje intelektualne svojine SAD-a nerazumne i diskriminatorne, kao i da je koštaju oko 50 milijardi američkih dolara godišnje.⁷² Istog dana Tramp je usvojio memorandum kojim je uputio ministra finansija Stivena Mnučina da ograniči kineske investicije u američka preduzeća kako bi se sprečilo da ova zemlja nabavi ključne tehnologije SAD. Pored toga, Tramp je zahtevao da se zbog narušavanja međunarodnih pravila trgovine pokrene postupak protiv Kine u okviru STO.⁷³

Nakon objavljivanja rezultata istraživanja o efektima uvoza čelika i aluminijuma na nacionalnu bezbednost SAD, 23. marta 2018. uvedena je carinska stopa od 25% na uvoz čelika iz svih zemalja, osim iz Argentine, Australije, Brazila i Južne Koreje,

[house.gov/presidential-actions/presidential-memorandum-united-states-trade-representative/](https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/presidential-memorandum-united-states-trade-representative/), 05/05/2019.

⁶⁹ "Trump China visit: US leader strikes warmer tone with Xi Jinping", 9 November 2017, *BBC*, Internet, <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-41924228>, 04/05/2019.

⁷⁰ "President Trump Approves Relief for U.S. Washing Machine and Solar Cell Manufacturers", Office of the United States Trade Representatives, 01/22/2018, Internet, <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/january/president-trump-approves-relief-us>, 05/05/2019.

⁷¹ "Future Shocks: Systemic Trade Tremors", 2018-01-24, World Economic Forum Annual Meeting, Internet, <https://www.weforum.org/events/world-economic-forum-annual-meeting-2018/sessions/future-shocks-systemic-collapse-of-international-trade>, 05/05/2019.

⁷² "Findings of the Investigation into China's Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation Under Section 301 of the Trade Act of 1974", Office of the United States Trade Representative Executive Office of the President, March 22, 2018, Internet, <https://ustr.gov/sites/default/files/Section%20301%20FINAL.PDF>, 06/05/2019.

⁷³ "Presidential Memorandum on the Actions by the United States Related to the Section 301 Investigation", Issued on: March 22, 2018, White House, Internet, <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/presidential-memorandum-actions-united-states-related-section-301-investigation/>, 05/05/2019.

kao i carinska stopa od 10% na uvoz aluminijuma, osim za uvoz iz Argentine i Australije.⁷⁴ Kako bi zaštitio nacionalne interese i umanjio očekivane gubitke, Peking je najavio uvođenje kontramera. Tako je Kina, 2. aprila 2018, uvela carine u rasponu od 15% do 25 % na 128 proizvoda u vrednosti od 3 milijarde dolara, uključujući voće, svinjetinu, vino. Dan kasnije Kancelarija trgovinskog predstavnika SAD objavila je inicijalnu listu od preko hiljadu proizvoda u vrednosti od 50 milijardi dolara koji podležu potencijalnim carinama od 25 %.⁷⁵ Kina je sutradan, 4. aprila, predložila 25% carina na još 106 proizvoda koji se uvoze iz SAD, u vrednosti od 50 milijardi dolara, uključujući automobile, hemikalije i soju.⁷⁶

Iako su se mere poput ovih nastavile ilustrujući *de facto* odnose slične trgovinskom ratu, on je zapravo eskalirao kada su Sjedinjene Države 6. jula 2018. implementirale prve tarife koje se odnose posebno na Kinu. To je usledilo nakon što je sredinom juna predsednik SAD najavio da će SAD primeniti carine od 25% na 34 milijardi dolara vrednu robu iz Kine, koja sadrži industrijski značajne tehnologije.⁷⁷ Nakon izjave predsednika, Kancelarija trgovinskog predstavnika izdala je saopštenje i objavila dve liste SAD tarifnih linija koje podležu dodatnim carinama, koje pokrivaju 1.102 linije proizvoda i oko 50 milijardi dolara vredan uvoz iz Kine kao, kako se navodi, „deo odgovora SAD na nepoštenu trgovinsku praksu koja se odnosi na prisilni transfer američke tehnologije i intelektualne svojine“.⁷⁸ Ubrzo nakon najave Bele kuće i Kancelarije trgovinskog predstavnika, portparol kineskog Ministarstva trgovine osudio je američke akcije navodeći da će Kina odmah „uvesti poreske mere istog obima i iste snage“. U znak odmazde prema američkim tarifama, Kina je jula 2018. uvela carine od 25% na robu u vrednosti

⁷⁴ “Section 232 Tariffs on Aluminum and Steel: Duty on Imports of Steel and Aluminum Articles under Section 232 of the Trade Expansion Act of 1962”, U.S. Customs and Border Protection, Internet, <https://www.cbp.gov/trade/remedies/232-tariffs-aluminum-and-steel>, 19/05/2019.

⁷⁵ “Under Section 301 Action, USTR Releases Proposed Tariff List on Chinese Products“, Office of the United States Trade Representatives, 04/03/2018, Internet, <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/april/under-section-301-action-ustr>.

⁷⁶ Sanja Jelisavac, Dragoljub Todić, Miroljub Stamenović, *Svetska trgovinska organizacija, životna sredina i sistem zdravstvene zaštite*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2018, str. 230.

⁷⁷ “Statement by the President Regarding Trade with China“, White House, Issued on: June 15, 2018, https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-regarding-trade-china/?utm_source=link, 05/04/2019.

⁷⁸ “USTR Issues Tariffs on Chinese Products in Response to Unfair Trade Practices“, 06/15/2018, Office of the United States Trade Representative, Internet, <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/june/ustr-issues-tariffs-chinese-products>, 06/04/2019.

od 34 milijarde dolara koja potiču iz SAD, uključujući poljoprivredne proizvode, automobile itd.

U međuvremenu, SAD je nastavila da vrši pritisak na Kinu. Američko ministarstvo trgovine zatražilo je novembra 2018. javnu raspravu o stavljanju pod strogu izveznu kontrolu „novih tehnologija“ koje bi mogle imati dvostruku namenu, kao što su biotehnologija, mikroprocesna tehnologija, veštačka inteligencija, tehnologija vremenskog usklađivanja, kvantna informaciona i senzorska tehnologija, tehnologija analize podataka, robotika, kompjuterski interfejsi i napredne tehnologije nadzora. Ove tehnologije se smatraju „suštinskim za nacionalnu bezbednost Sjedinjenih Američkih Država“ zato što se mogu koristiti prilikom izrade konvencionalnog oružja, oružja za masovno uništenje, za prikupljanje obaveštajnih podataka, ili terorističkih aplikacija, ili bi mogle obezbediti SAD kvalitativnu vojnu ili obaveštajnu prednost.⁷⁹ Iako se u ovom dokumentu ne pominje izričito Kina, jasno je da SAD planiraju da sačuvaju svoju konkurentnu prednost u ovoj oblasti tako što će dati prioritet razvoju novih tehnologija i naporima da spreče Kinu da ih stekne.

Dakle, neprijateljstva su se nastavljala iz meseca u mesec sve dok, nakon samita lidera G20 u Buenos Airesu, decembra 2018, predsednici Donald Tramp i Si Đinping nisu pristali na privremeno primirje. Kako bi se stvorili uslovi za započinjanje pregovora o trgovinskom sporazumu, postignut je dogovor da se i SAD i Kina uzdrže od povećanja carina ili nametanja novih tarifa za 90 dana, tj. do 1. marta 2019. godine. Pored toga, Kina je obećala da će kupiti više američkih proizvoda – posebno poljoprivrednih proizvoda i energenata – i uništiti proizvodnju i distribuciju fentanila, sintetičkog opioida koji se proizvodi prvenstveno u Kini.⁸⁰

Zahvaljujući pregovorima koji su trajali mesecima napetosti između SAD i Kine su umanjene, a trgovinski rat je deeskalirao. Nakon runde pregovora, koja je održana u Pekingu krajem aprila 2019, činilo se da je postignut konsenzus o glavnim principima trgovinskog spora i da se pregovori bliže kraju. Međutim, ubrzo je trgovinski rat ponovo eskalirao. Početkom maja 2019. američki trgovinski predstavnik Robert Lighthizer primio je od kineskih kolega redigovani nacrt sporazuma u kome je bilo jasno da se Peking nije saglasio sa pitanjima koja Vašington smatra ključnim za rešavanje trgovinskog rata. Naime, u svakom

⁷⁹ “Review of Controls for Certain, Emerging Technologies”, Department of Commerce, Bureau of Industry and Security, *Federal Register*, Vol. 83, No. 223, November 19, 2018, Proposed Rules, Internet, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2018-11-19/pdf/2018-25221.pdf>, 08/04/2019.

⁸⁰ “Statement from the Press Secretary Regarding the President’s Working Dinner with China”, White House, Issued on: December 1, 2018, Internet, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-press-secretary-regarding-presidents-working-dinner-china/>, 08/04/2019.

poglavlju dokumenta, kineska strana je izbrisala obavezu da promeni svoje zakone kako bi odgovorila na osnovne primedbe SAD i obezbedila sprovođenje trgovinskog sporazuma. Sistemskim izmenama nacрта sporazuma su, kako ocenjuju američki zvaničnici, potkopani osnovni zahtevi SAD i obesmišljeni dotadašnji pregovori.⁸¹ Zatim je predsednik Tramp, samo nekoliko dana pre dolaska kineske delegacije na sledeći krug pregovora u Vašington, na svom Tviter nalogu najavio da će SAD u petak 10. maja 2019. povećati carine sa 10 na 25 % na uvoz kineske robe vredne 200 milijardi dolara. On je, takođe, naložio trgovinskom predstavniku da počne da uvodi carine na sav preostali uvoz iz Kine u vrednosti od 300 milijardi dolara robe. Iako je bilo glasina da predstavnici Kine neće ni doći na pregovore u Vašington, oni su ipak stigli, ali su otišli dan kasnije i bez postizanja sporazuma. Ipak, dve strane su postigle načelan dogovor da će pregovore nastaviti.

U međuvremenu, Peking je saopštio da se nada da Sjedinjene Države „neće pogrešno proceniti situaciju i neće potceniti odlučnost i volju Kine da zaštiti svoje interese“ i izjavio da će preduzeti „neophodne protivmere“ i odgovoriti povećanjem carina na američku robu vrednu 60 milijardi dolara. Dan nakon ove odluke Pekinga, 14. maja 2019, pojavila se serija tvitova D. Trampa u kojoj je nastojao da opravda eskalaciju trgovinskog rata sa Kinom, tvrdeći da je Vašington u „fantastičnoj poziciji“. „Kina kupuje mnogo manje od nas nego što mi kupujemo od njih, za skoro 500 milijardi dolara, tako da smo u fantastičnoj poziciji. Napravite svoj proizvod kod kuće u SAD-u i nećete imati carinu“, rekao je Tramp. „Mi smo ‚kasica prasicā koju svi žele da napadnu i iskoriste. Ne više!“. Zatim je nastavio: „Mi smo u mnogo boljoj poziciji sada nego da smo postigli bilo kakav dogovor. Biće uzimanja milijardi dolara i vraćanje poslova u SAD gde pripadaju“.⁸² Dan kasnije, predsednik Tramp je potpisao je izvršnu naredbu kojom se američkim kompanijama zabranjuje da koriste stranu telekomunikacionu opremu za koju se veruje da predstavlja rizik po nacionalnu bezbednost. Iako se nigde u naredbi izričito ne pominje kineski Huavej, jasno je da je Trampova meta upravo ova kineska telekomunikaciona kompanija.⁸³ Odmah nakon potpisivanja ove naredbe, Biro za industriju i bezbednost Ministarstva trgovine SAD objavio je da se Huavej i 70 njenih podružnica stavljaju

⁸¹ Kimberly Ann Elliott, „Trump, the ‘Great Negotiator,’ Risks Losing Deals with China, Iran and North Korea“, May 14, 2019, *World Politics Review*, Internet, <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/27845/trump-the-great-negotiator-risks-losing-deals-with-china-iran-and-north-korea>, 19/05/2019.

⁸² Yaron Steinbuch, Trump defends trade war with China, says US is in ‘fantastic position’, May 14, 2019, *New York Post*, Internet, [//nypost.com/2019/05/14/trump-defends-trade-war-with-china-says-us-is-in-fantastic-position/](https://nypost.com/2019/05/14/trump-defends-trade-war-with-china-says-us-is-in-fantastic-position/).

⁸³ “Executive Order on Securing the Information and Communications Technology and Services Supply Chain“, Issued on: May 15, 2019, The White House, <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executive-order-securing-information-communications-technology-services-supply-chain/>, 16/05/2019.

na listu pravnih lica kojima je za kupovinu ili prenos američke tehnologije potrebno odobrenje, koje bi moglo biti odbijeno ako se utvrdi da bi to moglo da „naškoditi američkoj nacionalnoj bezbednosti ili interesima spoljne politike“.⁸⁴

Prema rečima kineskog vicepremijera Liu Hea, njegova zemlja se u trgovinskim pregovorima sa SAD drži nekih osnovnih principa. Pre svega, kako je istakao, SAD bi trebalo da uklone svi dodatne carine nametnute Kini, ako želi da sa njom postigne dogovor. Takođe, ukazao je da bi američka očekivanja u vezi kupovine robe iz SAD trebalo da budu u skladu sa stvarnom potražnjom u Kini. Na kraju je zaključio da bi tekst sporazuma trebalo da bude uravnotežen, s obzirom da svaka zemlja ima svoje dostojanstvo. Ovaj poslednji princip je verovatno odgovor na zahtev SAD-a da Kina promeni ključne odredbe u svom zakonodavstvu. Na optužbe SAD da je kineska strana odstupila od sporazuma koji je već bio preliminarno postignut, Liu je istakao da Kina samo ima različito stanovište o tome kako bi tekst trebalo da bude formulisan i da je reakcija SAD po ovom pitanju preterana i nepotrebna.⁸⁵ S druge strane, američki trgovinski predstavnik smatra da su odredbe trgovinskog sporazuma kojim se predviđaju promene kineskih zakona prioritet, jer bi omogućile da se u Kini zaista sprovedu reforme koje će u suprotnom, kako američki zvaničnici smatraju, ostati prazna obećanja.⁸⁶

Tian Feilong sa Univerziteta u Pekingu smatra da je ovaj trgovinski rat u određenom smislu bio neizbežan, pre svega zbog snažnog kineskog ekonomskog rasta koji je ovu zemlju transformisao u drugu ekonomiju sveta. On dalje ukazuje da u proteklih nekoliko decenija, „demokratski model koji su stvorili SAD nije uspeo da dobije prednost nad onim što se smatra autoritarnim modelom koji praktikuje Kina“. On zaključuje da je u osnovi trgovinskog sukoba ne samo potreba za rebalansom trgovinskih veza, već i zabrinutost oko širenja kineskog ekonomskog modela na račun američkog uticaja. Dakle, ispod trgovinskih pregovora leži konkurencija različitih političkih i ekonomskih modela i budućih puteva za politiku i razvoj na globalnom nivou.⁸⁷

⁸⁴ “Department of Commerce Announces the Addition of Huawei Technologies Co. Ltd. to the Entity List”, Office of Public Affairs, May 15, 2019, Internet, <https://www.commerce.gov/news/press-releases/2019/05/department-commerce-announces-addition-huawei-technologies-co-ltd>, 16/05/2019.

⁸⁵ “Liu He answered the Phoenix reporter: The negotiation is not broken, the principle will never give in”, May 11, 2019, Phoenix TV, Internet, <https://news.ifeng.com/c/7ma1xgATP3g?from=groupmessage>, 19/04/2019.

⁸⁶ David Lawder, Jeff Mason, Michael Martina, „Exclusive: China backtracked on almost all aspects of U.S. trade deal – sources“, May 8, 2019, *Reuters*, <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china-backtracking-exclusiv-idUSKCN1SE0WJ>, 17/05/2019.

⁸⁷ Tian Feilong, „US-China Trade Agreement Will Elevate China’s Global Role“, Apr 24, 2019, *China US Focus*, Internet, <https://www.chinausfocus.com/finance-economy/us-china-trade-agreement-will-elevate-chinas-global-role>.

Kina će nesumnjivo osetiti ekonomske posledice trgovinskog rata, međutim, što on duže traje kineska strana će biti u povoljnijem položaju imajući u vidu da, za razliku od Trampa, predsednik Si Đinping ne mora ponovo da se kandiduje na predsedničkim izborima. U njegovim izjavama i tvitovima se već može prepoznati predizborna retorika kojom nastoji da diskredituje svog protivkandidata iz redova demokrata Džo Bajdena i to upravo povezujući ga sa Kinom. Tramp je rekao da bi tu povezanost trebalo istražiti i da je Kina „veliki konkurent“ SAD-u, a zatim izjavio da „ona želi da preuzme svet.“⁸⁸

Dakle, jasno je da Trampova administracija pokušava da zaštiti interese SAD tako što, koristeći taktiku velikog pritiska, nastoji da utiče na ekonomski i geopolitički rast Kine. Pored uvođenja različitih tarifnih mera koje su već pomenute, SAD poziva i saveznike da ne kupuju kineske tehnološke proizvode ili prodaju naprednu tehnologiju Kini. Imajući u vidu da se Peking oslanja na globalnu mrežu trgovinskih veza, kineski lideri znaju da bi dalji sukob sa SAD mogao da spreči kineski pristup američkim tržištima i navede američke saveznike da se udruže protiv Kine, a ne da ostanu neutralni, oduzimajući joj važna ekonomska partnerstva i vredne diplomatske veze.⁸⁹ Iako mnogi trgovinski partneri SAD na poteze Trampove administracije gledaju sa zebnjom oni, za sada, u najvećem delu blago reaguju, a verovatno će tako i ostati.

Kada je reč o ekonomskim odnosima između SAD i Kine jasno je da postoje tačke realnog sporenja. Čak i ako je njihov ekonomski značaj često preuveličan, to su legitimne tačke sporenja, koje bi trebalo da se rešavaju na konstruktivan način. Nastavak otvorenog trgovinskog rata dve najveće svetske ekonomije bio bi poražavajući za obe zemlje i destruktivan za svetski trgovinski sistem u celini. Iako se ne bi trebalo zalagati za uspostavljanje ekonomskog mira po svaku cenu, ne bi trebalo dozvoliti da troškovi sukoba daleko nadmaše trenutne uzroke sporenja u kinesko-američkim ekonomskim odnosima.

Zaključne napomene

Tramp je pokazao malo interesovanja za održavanje tradicionalnog oblika američkog liderstva u svetu. Pretio je da će povući Ameriku iz NATO-a, žalio se da su SAD iskorišćene od strane trgovinskih partnera i pozivao na potvrđivanje američkog nacionalizma kako na ekonomskom planu, tako i u spoljnim poslovima. Njegova politika sadrži, kako navodi Doug Stoks, elemente izolacionizma sa

⁸⁸ Intervju na kanalu Fox News, navedeno prema: David Lawder, Nandita Bose, “Trump says tariffs making companies leave China, a deal can’t be ‘50-50’”, May 20, 2019, *Reuters*, Internet, <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china-trump/trump-says-tariffs-causing-companies-to-move-out-of-china-idUSKCN1SQ03N, 21/05/2019>.

⁸⁹ Yan Xuetong, “Chinese Power in a Divided World”, op. cit., p. 42.

bilateralizmom isplativosti i, najvažnije od svega, duboku ambivalentnost prema liberalnom međunarodnom poretku koji je, nakon Drugog svetskog rata, Amerika pomogla da se izgradi i održi.⁹⁰

Godinama je cilj američke politike bio da se Kina uključi u globalnu ekonomiju u nadi da će se tako izbeći napetosti i eventualni sukobi Vašingtona i Pekinga. Pod Sijem, Kina počinje da vodi spoljnu politiku sa većim samopouzdanjem u Aziji, razvijajući vojsku i šireći svoj ekonomski i diplomatski uticaj u Evropi i Africi. Od dolaska na vlast Trampove administracije spoljnu politiku Sjedinjenih Država karakterišu otvorena nastojanja da se ospori napredak Kine u nizu strateških oblasti. Trgovinski rat je samo jedan element u procesu sveobuhvatnog pogoršanja američko-kineskih odnosa. Iako su Tramp i čelnici njegove administracije polazna tačka i nesumnjivi razlog zašto su se američko-kineski odnosi u poslednje vreme značajno pogoršali, oni se moraju posmatrati u širem kontekstu, koji ukazuje na to da je Amerika došla do stanovišta da je uspon Kine pretnja njenoj poziciji u svetu. U novom dokumentu Strategije nacionalne bezbednosti, SAD je jasno označila Kinu, zajedno sa Rusijom, kao „revizionističku“ silu koja koristi „tehnologiju, propagandu i prinudu da oblikuje svet koji je suprotan njenim interesima i vrednostima“. U izvesnoj meri, to ukazuje na priznanje SAD da Kina ima značajnu ulogu u današnjim međunarodnim odnosima. Istovremeno, svojevrsna strateška ofanziva protiv Kine koja se, između ostalog, ogleda kako u verbalnim napadima, tako i u dodatnim tarifama, regulatornim blokadama i sankcijama, primorala je Peking da primi neke udarce. Ovo je motivisano činjenicom da su ambicije Kine trenutno usmerene na dalji, pre svega, ekonomski rast, zbog čega nastoji da izbegne zaoštavanje odnosa sa Vašingtonom. Međutim, ne bi trebalo izgubiti iz vida da Kina, kao već veoma aktivan globalni igrač, angažovan na brojnim pitanjima od međunarodnog značaja, ima značajna sredstva da nastavi dalji ekonomski i politički rast.

Iako u odnosu na SAD, Kina i dalje daleko zaostaje u ekonomskoj ili vojnoj snazi i insistira na tome da je njena politika usmerena isključivo na sopstveni razvoj, jasno je da ekonomsko i geopolitičko suparništvo Kine i SAD postoji i da se njihovo međusobno nepoverenje ubrzano povećava. Dve zemlje su zatvorene u odnosu koji je počeo kao sukob oko trgovine i carina, da bi ubrzo postao sveprožimajući, utičući na saradnju SAD i Kine na svim nivoima. Umesto insistiranja na ideološkim razlikama Vašington i Peking bi trebalo da rade na razvoju konstruktivnog dijaloga koji bi stvorio preduslove da se prošire mogućnosti za saradnju i bolje rešavaju otvorena pitanja u oblastima gde postoje jasna neslaganja.

Dakle, neophodno je raditi na izbegavanju neželjene eskalacije neprijateljstva, koja bi se nepovoljno odrazila na međunarodne ekonomske i političke odnose u

⁹⁰ Doug Stokes, "Trump, American hegemony and the future of the liberal international order", *International Affairs*, No. 1, Vol. 94, 2018, The Royal Institute of International Affairs. Oxford University Press, p. 133.

celini. Ukoliko SAD i Kina nastave da sprovede svoju politiku suparništva uz izbegavanje otvorenog sukobljavanja, to bi moglo da dovede do svojevrsnog hladnog rata tj. stvaranja dva odvojena konkurentna sistema sa paralelnim, povremeno preklapajućim, institucijama, normama i standardima. Odvajanjem svog interneta od globalne mreže Kina je već započela ovaj proces, a sada smo svedoci poteza Trampove administracije kojim se kineske kompanije nastoje isključiti iz Sjedinjenih Američkih Država. Posledica takvog razvoja odnosa moglo bi da bude i potpuno razdvajanje njihovih ekonomija, što bi negativno uticalo na globalne ekonomske i političke odnose. U ovakvom scenariju, zemlje koje nisu glavni igrači bile bi primorane da izaberu i tako postanu deo jednog ili drugog globalnog ekonomskog i političkog sistema. Pri tome, pogrešan izbor bi zemlju stavio na stranu gubitnika.

Bibliografija

- Ann Elliott, Kimberly, „Trump, the ‘Great Negotiator, ‘Risks Losing Deals with China, Iran and North Korea“, May 14, 2019, *World Politics Review*, Internet, <https://www.worldpoliticsreview.com/articles/27845/trump-the-great-negotiator-risks-losing-deals-with-china-iran-and-north-korea>.
- Blanton, Shannon, Kegley, Lindsey, William, Charles *World Politics Trend and Transformation*, 2016–2017 edition, Cengage Learning, Boston.
- Blackwill, Robert D., Campbell, Kurt M., „Xi Jinping on the Global Stage“, *Council Special Report*, No. 74, February 2016, The Council on Foreign Relations, New York.
- Buckley, Chris, and Lee Myers, Steven, „China’s Legislature Blesses Xi’s Indefinite Rule. It was 2,958 to 2“, March 11, 2018, *The New York Times*, Internet, <https://www.nytimes.com/2018/03/11/world/asia/china-xi-constitution-term-limits.html>.
- Bradsher, Keith, „U.S. Strikes China Trade Deals but Leaves Major Issues Untouched“, May 11, 2017, *The New York Times*, Internet, <https://www.nytimes.com/2017/05/11/business/us-china-trade-deals.html>.
- Clover, Charles, „Xi Jinping signals departure from low-profile policy“, Beijing, October 20, 2017, *Financial Times*, Internet, <https://www.ft.com/content/05cd86a6-b552-11e7-a398-73d59db9e399>.
- Colin, Flint, Cuiping Zhub, “The geopolitics of connectivity, cooperation, and hegemonic competition: The Belt and Road Initiative“, *Geoforum*, Vol. 99, February 2019.
- Chen, Dingding, „Defining a ‘New Type of Major Power Relations‘“, November 08, 2014, *The Diplomat*, Internet, <https://thediplomat.com/2014/11/defining-a-new-type-of-major-power-relations/>, 21/04/2019.

- Cohen, Eliot A., „America’s Long Goodbye: The Real Crisis of the Trump Era“, *Foreign Affairs*, Vol. 98, No. 1, January/February 2019.
- Cummings, Mike, „Yale experts to discuss U.S. strategy toward China“, Internet, <https://news.yale.edu/2018/10/29/yale-experts-discuss-us-strategy-toward-china>.
- Chodor, Tom, „Rising Powers and Transformations in the International Order“, in: Richard Devetak, Jim George & Sarah Percy (eds), *An Introduction to International Relations*, 3rd edition, Cambridge: Cambridge University Press, 2017.
- Daalder, Ivo H., Lindsay, James M., *The Empty Throne: America’s Abdication of Global Leadership*, Public Affairs, 2018.
- Dattu, Riyaz, Glossop, Peter, Kim, Margaret, „International trade brief: Trump administration investigates impact of steel imports on U.S. national security“, Apr 28, 2017, Osler, Internet, <https://www.osler.com/en/resources/cross-border/2017/international-trade-brief-trump-administration-in>.
- Economy, Elizabeth C., „China’s New Revolution: The Reign of Xi Jinping“, *Foreign Affairs*, Vol. 97, Issue 3, May/June 2018, New York.
- Ferguson, Niall, „We’d better get used to Emperor Donaldus Trump“, 06/10/2018, Internet, <http://www.niallferguson.com/journalism/politics/wed-better-get-used-to-emperor-donaldus-trump>.
- Feilong, Tian, „US-China Trade Agreement Will Elevate China’s Global Role“, Apr 24, 2019, China US Focus, Internet, <https://www.chinausfocus.com/finance-economy/us-china-trade-agreement-will-elevate-chinas-global-role>.
- Gehrman, Elizabeth, „A ringing defense of Trump on trade“, *The Harvard Gazette*, April 26, 2019, Internet, <https://news.harvard.edu/gazette/story/2019/04/at-harvard-peter-navarro-defends-trump-on-trade>.
- Graham Allison, *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides’s Trap?*, Houghton Mifflin Harcourt, 2017.
- Heath, Timothy R., „Trump’s National Security Strategy Ratchets up U.S. Competition with China“, *U.S.-China Rivalry in the Trump Era*, *World Politics Review*, 2019.
- Heath, Timothy, „How China Plans to Beat the Rebalance“, *The Diplomat*, February 09, 2017, Internet, <https://thediplomat.com/2017/02/how-china-plans-to-beat-the-rebalance/>.
- Haenle, Paul, Xuetong, Yan, „Devising a New Formula for Global Leadership“, November 29, 2018, *Carnegie Tsinghua*, Internet, <https://carnegietsinghua.org/2018/11/29/devising-new-formula-for-global-leadership-pub-77837>.
- Intervju na kanalu Fox News, navedeno prema: David Lawder, Nandita Bose, „Trump says tariffs making companies leave China, a deal can’t be ‘50-50’“, May 20, 2019, Reuters, Internet, <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade>

china-trump/trump-says-tariffs-causing-companies-to-move-out-of-china-idUSKCN1SQ03N.

- Jelisavac, Sanja, Todić, Dragoljub, Stamenović, Miroljub, *Svetska trgovinska organizacija, životna sredina i sistem zdravstvene zaštite*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2018.
- Kuhn, Lawrence Robert, Xi Jinping's Chinese Dream, June 4, 2013, The New York Times, Internet, <https://www.nytimes.com/2013/06/05/opinion/global/xi-jinpings-chinese-dream.htm>.
- Lawder, Jeff Mason, Michael, Martina, "Exclusive: China backtracked on almost all aspects of U.S. trade deal – sources", May 8, 2019, Reuters, <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china-backtracking-exclusiv-idUSKCN1SE0WJ>.
- Ladjevac, Ivona, „‘Five-in-One’ plan stands as milestone of reform“, *China Daily Global*, Updated: 2019-02-18, Internet, <http://www.chinadaily.com.cn/a/201902/18/WS5c6a28d7a3106c65c34e9de8.html>.
- Lađevac, Ivona, Đorđević, Branislav, Jović-Lazić, Ana, „Serbian Views on “16+1” and “Belt and Road” Initiative in China-EU relations“, in: *The Cooperation between China and Balkan Countries under the “Belt and Road” Initiative*, Liu Zuokui and Ivona Ladjevac (eds.), The Institute of European Studies (IES) at the Chinese Academy of Social Sciences, Beijing, China, 2019.
- Lee, Ann, „The Road to War with China“, Apr 26, 2019, Project Syndicate, the World's Opinion Page, Internet, <https://www.project-syndicate.org/commentary/america-hostile-foreign-policy-toward-china-by-ann-lee-1-2019-04>.
- Larres, Klaus, „Donald Trump and China“, in: *Donald Trump's Presidency: International Perspectives*, John Dixon and Mark Skidmore (eds), Westphalia Press, Washington, DC, 2018.
- Le Corre, Philippe, „Addressing China's Global Strategy“, Bonn International Security Forum 2018, April 2019, Center for International security and Government.
- Le Corre, Philippe, Pollack, Jonathan, „China's rise: what about a transatlantic dialog?“, *Asia Europe Journal*, June 2017, Vol. 15, Issue 2, Springer Berlin Heidelberg.
- Mearsheimer, John J., „Can China Rise Peacefully?“, *The National Interests*, October 25, 2014, Internet, <https://nationalinterest.org/commentary/can-china-rise-peacefully-10204>.
- Nye, Joseph, „On ‘Cooperative Rivalry’ Between the U.S. and China“, Apr 08, 2019, *China&Us*, Internet, <https://www.chinausfocus.com/videos/joseph-nye-on-cooperative-rivalry-between-the-us-and-china>. Joseph S. Nye Jr., “The Rise of China”, *Is the American century over?*, Cambridge: Polity Press, 2017.

- Nye, Joseph S., „Does China Have Feet of Clay?“, Apr 4, 2019, *Project Syndicate: The World's Opinion Page*, Internet, <https://www.project-syndicate.org/commentary/five-key-weaknesses-in-china-by-joseph-s-nye-2019-04>.
- Nye, Joseph S., „The Trump temperament and the consequences of crudeness“, 14 Jan 2019, *Strategist*, Internet, <https://www.aspistrategist.org.au/the-trump-temperament-and-the-consequences-of-crudeness/>.
- Porter, Patrick, „A World Imagined: Nostalgia and Liberal Order“, *Policy Analysis*, No. 843, CATO Institute, 2018, Washington.
- Saran, Samir, Deo, Akhil, „Xi Dreams: A Roadmap for Pax-Sinica“, ORF Occasional Paper, No. 155, Observer Research Foundation, May 2018.
- Stokes, Doug, „Trump, American hegemony and the future of the liberal international order“, *International Affairs*, No. 1, Vol. 94, The Royal Institute of International Affairs, Oxford University Press, 2018.
- Suokas, Janne, „China defends its role after Tillerson's Belt and Road remarks“, *GBTIMES*, Oct 20, 2017, Internet, <https://gbtimes.com/china-defends-its-role-after-tillersons-belt-and-road-remarks>.
- Schake, Kori, „Back to Basics, How to Make Right What Trump Gets Wrong“, Comment, May/June 2019 Issue, *Foreign Affairs*, Internet, <https://www.foreignaffairs.com/articles/2019-04-16/back-basics>.
- Stakić, N., Zakić, K., „Challenges of Business and Financial Transformation of China in New Normal Economy“, *The Review of International Affairs*, Vol. LXVII, No. 1161, Institute of International Politics and Economy, Belgrade, 2016.
- Steinbuch, Yaron, Trump defends trade war with China, says US is in 'fantastic position', May 14, 2019, *New York Post*, Internet, <https://nypost.com/2019/05/14/trump-defends-trade-war-with-china-says-us-is-in-fantastic-position/>.
- Trapara, Vladimir, „Does Trump have a Grand Strategy?“, *The Review of International Affairs*, Vol. LXVIII, No. 1168, October–December 2017, Institute of International Politics and Economics, Belgrade.
- Thrush, Glenn, „Trump Embraces Foreign Aid to Counter China's Global Influence“, Oct. 14, 2018, *The New York Times*, Internet, <https://www.nytimes.com/2018/10/14/world/asia/donald-trump-foreign-aid-bill.html>.
- Tepperman, Jonathan, „China's Great Leap Backward“, *Foreign Policy*, October 2018, Internet, <https://foreignpolicy.com/2018/10/15/chinas-great-leap-backward-xi-jinping>.
- Winberg, Chai and May-lee, Chai, „The Meaning of Xi Jinping's Chinese Dream“, *American Journal of Chinese Studies*, Vol. 20, No. 2, 2013.
- Xuetong, Yan, „Chinese Power in a Divided World“, *Foreign Affairs*, The Age of Uneasy Peace, January/February 2019 Issue, Internet, <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2018-12-11/age-uneasy-peace>.

- Yujun, Feng, Gabuev, Alexander, Haenle, Paul, Bin, Ma, Trenin, Dmitri, „The Belt and Road Initiative: Views from Washington, Moscow, and Beijing“, Carnegie Tsinghua, April 08, 2019, Internet, <https://carnegietsinghua.org/>.
- Zhengqing, Yuan, Xiaoqin, Song, „The dissemination of the Five Principles of Peaceful Coexistence“, *The Journal of International Studies*, China Academic Journals, No. 05, 2015.
- „An Act to establish the United States International Development Finance Corporation, and for other purposes“, 115th Congress, In the Senate of the United States received July 18, 2018; Internet, <https://www.congress.gov/115/bills/hr5105/BILLS-115hr5105pcs.pdf>.
- „Breaking the Mould: Trump’s China“, Institute for Security & Development Policy, *Focus Asia, Perspective & Analysis*, February 2018, Internet, <http://isdpeu/content/uploads/2018/02/Trump-China-FA.pdf>.
- „China accused of trade ‘rape’ by Trump“, BBC, 2 May 2016, Internet, <https://www.bbc.com/news/av/world-us-canada-36147992/trump-victorious-after-clean-sweep-at-five-primaries>.
- „China Changes Gears on the Belt and Road Initiative“, Apr 26, 2019, Stratford, Internet, <https://worldview.stratfor.com/article/china-changes-gears-belt-and-road-initiative>.
- „China’s Policies on Asia-Pacific Security Cooperation“, January 2017, Ministry of Foreign Affairs, the People’s Republic of China, Internet, https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/zxxx_662805/t1429771.shtml.
- „Department of Commerce Announces the Addition of Huawei Technologies Co. Ltd. to the Entity List“, Office of Public Affairs, May 15, 2019, Internet, <https://www.commerce.gov/news/press-releases/2019/05/department-commerce-announces-addition-huawei-technologies-co-ltd>.
- „Executive Order on Securing the Information and Communications Technology and Services Supply Chain“, Issued on: May 15, 2019, The White House, <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/executive-order-securing-information-communications-technology-services-supply-chain/>.
- „Findings of the Investigation into China’s Acts, Policies, and Practices Related to Technology Transfer, Intellectual Property, and Innovation Under Section 301 of the Trade Act of 1974“, Office of the United States Trade Representative Executive Office of the President, March 22, 2018, Internet, <https://ustr.gov/sites/default/files/Section%20301%20FINAL.PDF>.
- „Full text of Xi Jinping’s report at 19th CPC National Congress delivered October 18, 2017“, Xinhua, *China Daily*, Internet, http://www.chinadaily.com.cn/china/19thcpcnationalcongress/2017-11/04/content_34115212.htm.
- „Future Shocks: Systemic Trade Tremors“, 2018-01-24, World Economic Forum Annual Meeting, Internet, <https://www.weforum.org/events/world-economic>

- forum-annual-meeting-2018/sessions/future-shocks-systemic-collapse-of-international-trade.
- „Integrated Country Strategy: China“, US Department of State, Internet, <https://www.state.gov/documents/organization/284988.pdf>.
- „Liu He answered the Phoenix reporter: The negotiation is not broken, the principle will never give in“, May 11, 2019, Phoenix TV, Internet, <https://news.ifeng.com/c/7ma1xgATP3g?from=groupmessage>.
- „National Security Strategy of the United States of America“, The White House, December 2017, Internet, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>.
- „President Trump Approves Relief for U.S. Washing Machine and Solar Cell Manufacturers“, Office of the United States Trade Representatives, 01/22/2018, Internet, <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/january/president-trump-approves-relief-us>.
- „Presidential Memorandum for the United States Trade Representative“, Presidential Memoranda, Issued on: August 14, 2017, White House, Internet, <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/presidential-memorandum-united-states-trade-representative/>.
- „Presidential Memorandum on the Actions by the United States Related to the Section 301 Investigation“, Issued on: March 22, 2018, White House, Internet, <https://www.whitehouse.gov/presidential-actions/presidential-memorandum-actions-united-states-related-section-301-investigation>.
- „Remarks by President Trump to the 73rd Session of the United Nations General Assembly“, New York, NY, Issued on: September 25, 2018, Internet, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-73rd-session-united-nations-general-assembly-new-york-ny/>.
- „Remarks by Vice President Pence on the Administration’s Policy toward China“, Foreign Policy, Issued on: October 4, 2018, The Hudson Institute, Washington, D.C, Internet, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-vice-president-pence-administrations-policy-toward-china/>.
- „Review of Controls for Certain, Emerging Technologies“, Department of Commerce, Bureau of Industry and Security, Federal Register, Vol. 83, No. 223, November 19, 2018, Proposed Rules, Internet, <https://www.govinfo.gov/content/pkg/FR-2018-11-19/pdf/2018-25221.pdf>.
- „Section 232 Tariffs on Aluminum and Steel: Duty on Imports of Steel and Aluminum Articles under Section 232 of the Trade Expansion Act of 1962“, U.S. Customs and Border Protection, Internet, <https://www.cbp.gov/trade/remedies/232-tariffs-aluminum-and-steel>.

- „Statement by the President Regarding Trade with China“, White House, Issued on: June 15, 2018, https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-president-regarding-trade-china/?utm_source=link.
- „Statement from the Press Secretary Regarding the President’s Working Dinner with China“, White House, Issued on: December 1, 2018, Internet, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/statement-press-secretary-regarding-presidents-working-dinner-china/>.
- „Summary of the 2018 National Defense Strategy of The United States of America: Sharpening the American Military’s Competitive Edge“, Internet, <https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>.
- „The National Intelligence Strategy of the United States of America 2019“, Office of the Director of National Intelligence, Internet, https://www.dni.gov/files/ODNI/documents/National_Intelligence_Strategy_2019.pdf.
- „Transcript: Donald Trump’s Foreign Policy Speech“, The New York Times, April 27, 2016, Internet, <https://www.nytimes.com/2016/04/28/us/politics/transcript-trump-foreign-policy.html>.
- „Trump China visit: US leader strikes warmer tone with Xi Jinping“, 9 November 2017, BBC, Internet, <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-41924228>.
- „Trump Discussed Pulling U.S. From NATO“, 14 January 2019, *The New York Times*, Internet, <https://www.nytimes.com/2019/01/14/us/politics/nato-president-trump.html>.
- „Under Section 301 Action, USTR Releases Proposed Tariff List on Chinese Products“, Office of the United States Trade Representatives, 04/03/2018, Internet, <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/april/under-section-301-action-ustr>.
- „USTR Issues Tariffs on Chinese Products in Response to Unfair Trade Practices“, 06/15/2018, Office of the United States Trade Representative, Internet, <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/june/ustr-issues-tariffs-chinese-products>.
- „Defining Our Relationship with India for the Next Century: An Address by U.S. Secretary of State Rex Tillerson“, Transcript, October 18, 2017, Internet, <https://www.csis.org/analysis/defining-our-relationship-india-next-century-address-us-secretary-state-rex-tillerson>.

THE CONTROVERSIES OF US POLICY TOWARDS CHINA IN THE TRUMP ERA

Abstract: Since Donald Trump has entered into the White House, the issue of the rise of China and the challenges that it poses for the US position in the world, have turned the issue of power competition into daily controversies in which are noticeable strong American complaints and great doubts about this country. China is clearly marked as a rival in the struggle for global hegemony, which makes the future US leadership at the global level very uncertain. In today's US administration, there is almost a consensus that it is necessary to adopt a firm approach to China to protect vital economic and security interests of the country. Bearing in mind that some of the measures taken by the Trump administration have already shown many weaknesses leading to the discrediting of US foreign policy and the country's isolationism, the question is, what consequences can have further deterioration of the US relationship with certainly one of the most powerful countries in the world. Regarding that, we should not overlook the fact that regardless of its economic growth gradually slowing down China's rise is enormous, and this country is ready to lead decisively its foreign policy based on national interest.

Key words: USA, China, international relations, trade war, Donald Trump, Trump administration, Xi Jinping.